

2024 ОНД ХЭРЭГЖҮҮЛЭХ БАЙГАЛЬ ОРЧНЫ МЕНЕЖМЕНТИЙН ТӨЛӨВЛӨГӨӨ

Дорноговь аймаг, Сайншанд сумын нутагт байрлах “Төмөр
зам болон авто тээврийн ачилт буулгалтын талбай” төсөл

“ШИЖИР
ЗҮҮНБАЯН
ХӨГЖИЛ” ХХК

**ДОРНОГОВЬ АЙМГИЙН САЙНШАНД СУМЫН НУТАГТ БАЙРЛАХ “ТӨМӨР ЗАМ БОЛОН
АВТО ТЭЭВРИЙН АЧИЛТ, БУУЛГАЛТЫН ТАЛБАЙ” ТӨСЛИЙН 2024 ОНЫ БАЙГАЛЬ
ОРЧНЫ МЕНЕЖМЕНТИЙН ТӨЛӨВЛӨГӨӨ**

АГУУЛГА

ОРШИЛ	4
НЭГ. ТӨСЛИЙН ТОВЧ ТАНИЛЦУУЛГА	5
1.1. Төслийн нэр	5
1.2. Төсөл хэрэгжүүлэгч аж ахуйн нэгж, байгууллага	5
1.3. Төслийн байршил	5
1.4. Төслийн хүчин чадал, техник технологи	6
1.4.1. Төслийн үйл ажиллагааны товч танилцуулга	6
1.4.2. Төслийн дэд бүтцийн шийдлийн мэдээлэл	9
ХОЁР. ТӨСӨЛ ХЭРЭГЖИЖ БУЙ НУТГИЙН БАЙГАЛЬ ОРЧИН, НИЙГЭМ-ЭДИЙН ЗАСГИЙН ТӨЛӨВ БАЙДЛЫН ТОВЧ ТАНИЛЦУУЛГА	13
2.1. Төсөл хэрэгжиж буй нутгийн цаг уур, уур амьсгалын нөхцөл	13
2.2. Газрын гадарга	13
2.3. Геологийн тогтоц, хөрс үүсгэгч эх чулуулаг	14
2.4. Гадаргын болон газрын доорх ус	15
2.5. Хөрсөн бүрхэвч	16
2.6. Ургамлан нөмрөг	18
2.7. Нийгэм эдийн засгийн хөгжил	19
ГУРАВ. ТӨСЛИЙН ГОЛ БОЛОН БОЛЗОШГҮЙ СӨРӨГ НӨЛӨӨЛЛИЙН ТОДОРХОЙЛОЛТ	20
3.1. Төслийн болзошгүй болон гол сөрөг нөлөөллүүд	20
3.2. Төслийн гол сөрөг нөлөөлөл	26
ДӨРӨВ. БАЙГАЛЬ ОРЧНЫ МЕНЕЖМЕНТИЙН ТӨЛӨВЛӨГӨӨНИЙ ЗОРИЛГО, ГОЛ ЗОРИЛТ, ХАМРАХ ХҮРЭЭ	29
ТАВ. СӨРӨГ НӨЛӨӨЛЛИЙГ БУУРУУЛАХ АРГА ХЭМЖЭЭНИЙ ТӨЛӨВЛӨГӨӨ	30
ЗУРГАА. ОРЧНЫ ТОХИЖИЛТ, НӨХӨН СЭРГЭЭЛТИЙН ТӨЛӨВЛӨГӨӨ	35
ДОЛОО. ТҮҮХ СОЁЛЫН ӨВИЙГ ХАМГААЛАХ АРГА ХЭМЖЭЭНИЙ ТӨЛӨВЛӨГӨӨ	38
НАЙМ. ОСОЛ, ЭРСДЛИЙН МЕНЕЖМЕНТИЙН ТӨЛӨВЛӨГӨӨ	39
ЕС. ХОГ ХАЯГДЛЫН МЕНЕЖМЕНТИЙН ТӨЛӨВЛӨГӨӨ	41
АРАВ. ОРЧНЫ ХЯНАЛТ ШИНЖИЛГЭЭНИЙ ХӨТӨЛБӨР	43
АРВАН НЭГ. УДИРДЛАГА ЗОХИОН БАЙГУУЛАЛТЫН ТӨЛӨВЛӨГӨӨ	46
АРВАН ХОЁР. 2024 ОНЫ БАЙГАЛЬ ОРЧНЫ МЕНЕЖМЕНТИЙН ТӨЛӨВЛӨГӨӨНИЙ ХЭРЭГЖИЛТИЙГ ОРОЛЦОГЧ, СОНИРХОГЧ ТАЛУУДАД ТАЙЛАГНАХ ТӨЛӨВЛӨГӨӨ	47
БАЙГАЛЬ ОРЧНЫГ ХАМГААЛАХ МЕНЕЖМЕНТИЙН ТӨЛӨВЛӨГӨӨНИЙ НИЙТ ЗАРДАЛ	48

**ДОРНОГОВЬ АЙМГИЙН САЙНШАНД СУМЫН НУТАГТ БАЙРЛАХ “ТӨМӨР ЗАМ БОЛОН
АВТО ТЭЭВРИЙН АЧИЛТ, БУУЛГАЛТЫН ТАЛБАЙ” ТӨСЛИЙН 2024 ОНЫ БАЙГАЛЬ
ОРЧНЫ МЕНЕЖМЕНТИЙН ТӨЛӨВЛӨГӨӨ**

ЗУРГИЙН ЖАГСААЛТ

Зураг 1. Төслийн талбайн байршил	5
Зураг 2. Ачилт хийж буй байдал.....	6
Зураг 3. Ачаа тээвэрлэлт.....	6
Зураг 4. Талбайн ерөнхий зохион байгуулалт	7
Зураг 5. Үйл ажиллагааны технологи дараалал.....	7
Зураг 6. Төслийн ачилт буулгалтын талбай.....	8
Зураг 7. Авто пүү, пүүний байр	8
Зураг 8. Төслийн техник, тоног төхөөрөмж.....	9
Зураг 9. Төслийн талбайн оффис	9
Зураг 10. Гэрэлтүүлэг.....	10
Зураг 11. Цахилгаан шугам сүлжээ, тоног төхөөрөмжийн эзэмшлийн зааг.....	10
Зураг 12. Дулаан хангамжийн эх үүсвэр цахилгаан халаагуур.....	11
Зураг 13. Шинээр байгуулсан төмөр зам, бүдүүвч зураг.....	12
Зураг 14. Зүүнбаян-төслийн талбай орчмын сайжруулсан шороон зам.....	12
Зураг 15. Агаарын температурын жил, сарын явц	13
Зураг 16. Төслийн талбай орчмын геоморфологи.....	14
Зураг 17. Төслийн талбай орчмын геологийн тогтоц.....	15
Зураг 18. Төслийн талбай орчмын газрын доорх усны нөхөн сэргээгддэг нөөцийн тархалт	16
Зураг 19. Төслийн талбайн хөрсөн бүрхэвч.....	17
Зураг 20. Төслийн талбай орчмын ургамлан нөмрөг	18
Зураг 21. Ачилт, буулгалтын талбайгаас ялгарах TSP тоосны жилийн дундаж агууламж, мкг/м ³	20
Зураг 22. Ачилт, буулгалтын талбайгаас ялгарах PM10 тоосны жилийн дундаж агууламж, мкг/м ³	20
Зураг 23. Төслийн үйл ажиллагааны явцад илрэх эерэг ба сөрөг нөлөөллийн эзлэх хувь.....	27
Зураг 24. Төслийн үйл ажиллагаанаас байгаль орчны бүрэлдэхүүн хэсгүүдэд үзүүлэх нөлөөлийн	27
Зураг 25. Тэрбум модны хүрээнд тарих модны талбайн байршил	36
Зураг 26. Тэрбум модны хүрээнд тарих модны талбай	36
Зураг 27. Тарих модны байршлын төлөвлөгөө.....	37
Зураг 28. Гадаа байрлуулах хогийн савны жишээ.....	42
Зураг 29. Мониторингийн цэгүүдийн байршил.....	43

ХҮСНЭГТИЙН ЖАГСААЛТ

Хүснэгт 1. Төслийн талбайн булангийн цэгийн солбицолууд	5
Хүснэгт 2. Агаарт үзүүлэх болзошгүй нөлөөллийн түвшин	21
Хүснэгт 3. Хөрсөнд үзүүлэх болзошгүй нөлөөллийн түвшин	22
Хүснэгт 4. Газрын гадаргад үзүүлэх болдошгүй нөлөөллийн түвшин	23
Хүснэгт 5. Усны нөөц, чанарт үзүүлэх болзошгүй нөлөөллийн түвшин.....	23
Хүснэгт 6. Ургамлан нөмрөгт үзүүлэх болзошгүй нөлөөллийн түвшин	24
Хүснэгт 7. Амьтны аймагт үзүүлэх болзошгүй нөлөөллийн түвшин.....	24
Хүснэгт 8. Нийгэм, эдийн засаг, хүний эрүүл мэндэд үзүүлэх нөлөөллийн түвшин	26
Хүснэгт 9. Сөрөг нөлөөллийг бууруулах арга хэмжээний төлөвлөгөө.....	30
Хүснэгт 10. Орчны тохижилт, нөхөн сэргээлтийн төлөвлөгөө.....	35
Хүснэгт 11. Түүх, соёлын өвийг хамгаалах арга хэмжээний төлөвлөгөө	38
Хүснэгт 12. Осол эрсдлийн менежментийн төлөвлөгөө.....	39
Хүснэгт 13. Хог хаягдлын менежментийн төлөвлөгөө.....	41
Хүснэгт 14. Орчны хяналт шинжилгээний цэгүүдийн байршил	43
Хүснэгт 15. Орчны хяналт шинжилгээний хөтөлбөр	44
Хүснэгт 16. Удирдлага зохион байгуулалтын хүрээнд хэрэгжүүлэх арга хэмжээ.....	46
Хүснэгт 17. БОМТ, түүний хэрэгжилтийг оролцогч, сонирхогч талуудад тайлагнах, хэлэлцүүлэх хуваарь.....	47
Хүснэгт 18. БОМТ-ний нийт зардал, мян.төг	48

ОРШИЛ

“Шижир зүүнбаян хөгжил” ХХК нь 2021 оны 06 дугаар сарын 11-нд үүсгэн байгуулагдсан. Манай компани нь Дорноговь аймгийн Сайншанд сумын 5-р багийн нутаг Зүүнбаянд байрлан үйл ажиллагаа явуулж байна.

Манай “Шижир зүүнбаян хөгжил” ХХК-ийн Зүүнбаян гаалийн хяналтын бүс нь 2022 оны 09 сарын 08-ний өдөр албан ёсоор гаалийн хяналтын бүсээр зарлагдаж үйл ажиллагаагаа эхэлсэн.

“Шижир зүүнбаян хөгжил” ХХК нь Дорноговь аймгийн Засаг даргын 2022 оны 01 сарын 28-ны өдрийн А/81 тоот шийдвэрээр олгосон газар эзэмшүүлэх зөвшөөрлийн дагуу тус нүүрс ачиж буулгах талбай нь төмөр зам болон автомашинаар ирсэн нүүрсийг хүлээн авч буулган, чингэлэгт ачиж төмөр замаар экспортод гаргах хүчин чадал бүхий 30 га гаалийн хяналтын бүс бөгөөд 2022 оны 09-р сарын 08-ны өдрийн А/159 тоот тушаалаар ГААЛИЙН ХЯНАЛТЫН БҮС-ээр зарлуулан үйл ажиллагаагаа эхлүүлсэн.

Тус талбай нь авто зам, автомашины зогсоол, 2112 м урт 2 салаа төмөр зам, Талбайн гэрэлтүүлэг 10 ширхэг, Авто, вагон пүү 2 ширхэг, Ган татлага 3 ширхэг, Чингэлэг сууц оффис, Хяналтын камер 24 ширхэг, Талбайд чиглэл заасан тэмдэг тэмдэглэгээнүүд, Чингэлэг ачиж буулгах талбай зэрэг гаалийн хяналтын талбайн бүх шаардлагыг хангасан гаалийн хяналтын бүс юм.

Монгол улсын экспортын бараа бүтээгдэхүүний хэмжээг өсгөх, улсын төсөвт төлөх татварын орлогыг нэмэгдүүлэх, шинээр ажлын байр бий болгох зорилготой. УБТЗ-ын Зүүнбаянгийн өртөөнд шинээр нурмаг ачаа шилжүүлэн ачих зориулалт бүхий салбар төмөр зам ашиглалтанд орсноор Монгол Улсын тогтвортой хөгжлийн үзэл баримтлал 2030-ын хүрээнд хийгдэх ажлуудын зорилтууд хангагдах бөгөөд замчин, механизатор ачигч зэрэг зөвхөн төмөр замын чиглэлээр 30 орчим ажлын байр шинээр бий болох зэрэг улс орны эдийн засгийн өсөлтийг тодорхой хэмжээнд хангах ач холбогдолтой юм.

Төслийн байгаль орчны нөлөөллийн нарийвчилсан үнэлгээний тайланг 2022 онд “Нью гидро проект” ХХК боловсруулан Байгаль орчин аялал жуулчлалын яамаар баталгаажуулсан.

**ДОРНОГОВЬ АЙМГИЙН САЙНШАНД СУМЫН НУТАГТ БАЙРЛАХ “ТӨМӨР ЗАМ БОЛОН
АВТО ТЭЭВРИЙН АЧИЛТ, БУУЛГАЛТЫН ТАЛБАЙ” ТӨСЛИЙН 2024 ОНЫ БАЙГАЛЬ
ОРЧНЫ МЕНЕЖМЕНТИЙН ТӨЛӨВЛӨГӨӨ**

НЭГ. ТӨСЛИЙН ТОВЧ ТАНИЛЦУУЛГА

1.1. Төслийн нэр

“Төмөр зам болон авто тээврийн ачилт буулгалтын талбай” төсөл

1.2. Төсөл хэрэгжүүлэгч аж ахуйн нэгж, байгууллага

Төсөл хэрэгжүүлэгч: “Шижир зүүнбаян хөгжил” ХХК

Улсын бүртгэлийн дугаар: 0611008300

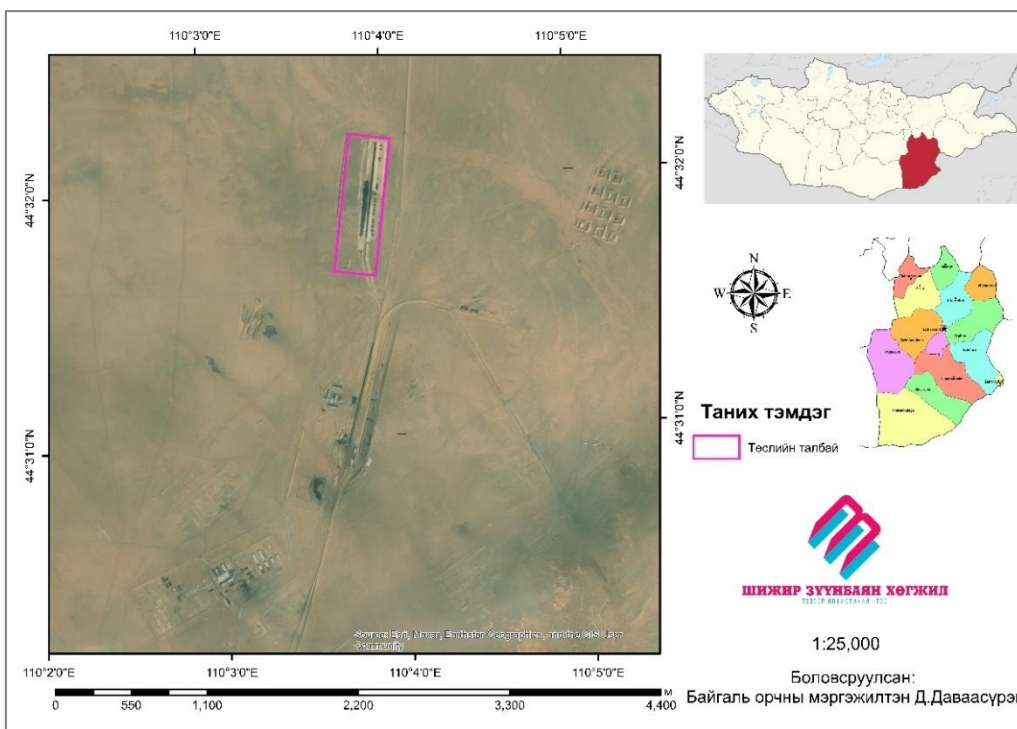
Регистрийн дугаар: 3323374

Хаяг: Дорноговь аймаг, Сайншанд сум, 5-р баг, Зүүнбаян, Манхан 3, 314.

Утас: 99087158

1.3. Төслийн байршил

Төсөл хэрэгжих талбай нь засаг захиргааны хуваарилалтаар Дорноговь аймгийн төв Сайншанд сумын 5-р багийн (Зүүнбаян) нутаг дэвсгэрт 30 га талбайд байрлана. Талбай нь Улаанбаатар хотоос 450 км, Сайншанд сумаас 50 км, Зүүнбаянгаас 2 орчим км зайтай байна. Төслийн талбайн байршилыг дараах зургаар харууллаа.

Зураг 1. Төслийн талбайн байршил

Төслийн талбайн булангийн цэгүүдийн солбицлыг дараах хүснэгтээр харууллаа.

Хүснэгт 1. Төслийн талбайн булангийн цэгийн солбицолууд

№	Уртраг	Өргөрөг	X	Y
1	110° 3' 48.21"	44° 32' 11.13"	425573.31	4931884.39
2	110° 3' 40.82"	44° 31' 39.15"	425398.95	4930899.66
3	110° 3' 54.24"	44° 31' 37.59"	425694.59	4930847.85
4	110° 4' 01.62"	44° 32' 09.55"	425868.7	4931832.13

**ДОРНОГОВЬ АЙМГИЙН САЙНШАНД СУМЫН НУТАГТ БАЙРЛАХ “ТӨМӨР ЗАМ БОЛОН
АВТО ТЭЭВРИЙН АЧИЛТ, БУУЛГАЛТЫН ТАЛБАЙ” ТӨСЛИЙН 2024 ОНЫ БАЙГАЛЬ
ОРЧНЫ МЕНЕЖМЕНТИЙН ТӨЛӨВЛӨГӨӨ**

1.4. Төслийн хүчин чадал, техник технологи

1.4.1. Төслийн үйл ажиллагааны товч танилцуулга

Манай “Шижир Зүүнбаян Хөгжил” ХХК-ийн Зүүнбаян гаалийн хяналтын бүс нь 2022 оны 09 сарын 08-ний өдөр албан ёсоор гаалийн хяналтын бүсээр зарлагдаж үйл ажиллагаагаа эхэлсэн. Нүүрс ачиж буулгах талбайн нь төмөр зам болон автомашинаар ирсэн нүүрсийг хүлээн авч буулган, чингэлэгт ачиж төмөр замаар экспортод гаргах хүчин чадал бүхий 30 га гаалийн хяналтын бүс юм.

Ачилт. Ачилтыг 2 янзаар (хосолмол) хийж ажиллаж байна. Үүнд:

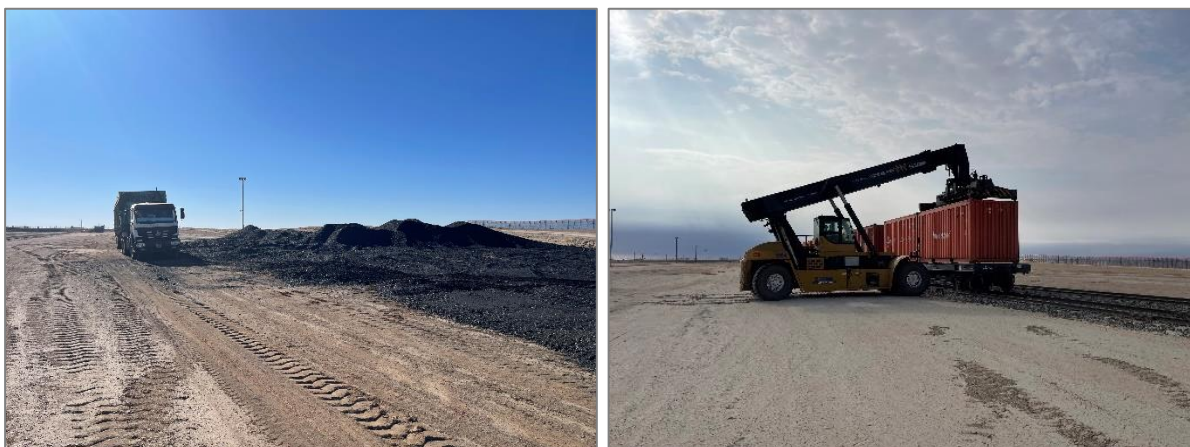
1. Машинаар задгай ирсэн нурмаг ачааг овоолго үүсгэн, ковшоор вагон болон автомашинд ачна.
2. Чингэлэгтэй нурмаг ачааг калимар ашиглан чингэлэг буулгах талбайд буулгаж ачна.

Зураг 2. Ачилт хийж буй байдал

Ачаа тээвэрлэлт:

- Нээлттэй чингэлэгээр тээвэрлэх
- Автомашинаар тээвэрлэх

Зураг 3. Ачаа тээвэрлэлт

Төмөр замаар тээвэрлэх маршрут

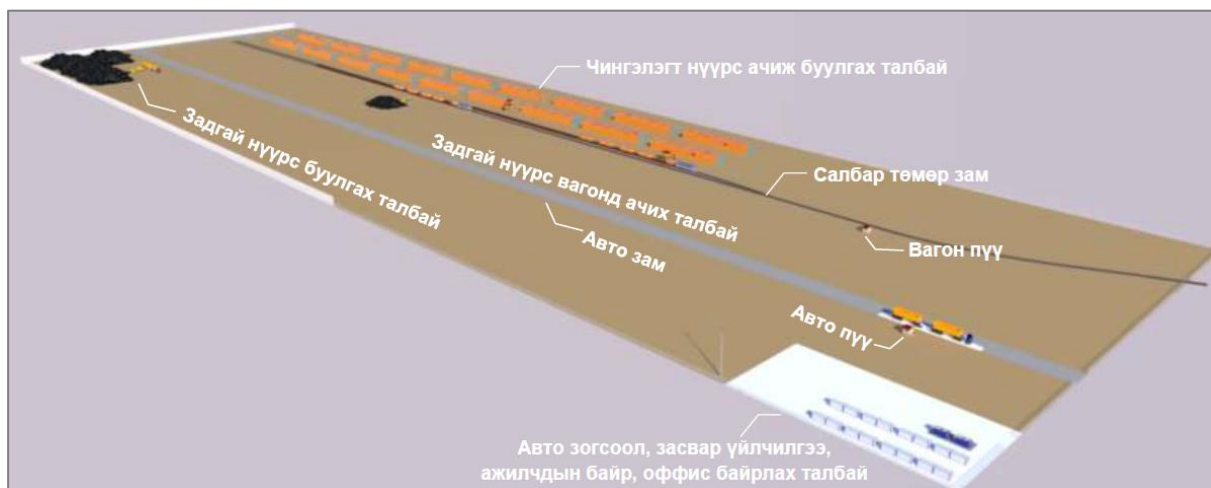
- Бүрэн ачаатай хөдлөх бүрэлдэхүүний хувьд: Ачилт буулгалтын талбай - Сайншанд
- Замын үүд - Эрээн;

**ДОРНОГОВЬ АЙМГИЙН САЙНШАНД СУМЫН НУТАГТ БАЙРЛАХ “ТӨМӨР ЗАМ БОЛОН
АВТО ТЭЭВРИЙН АЧИЛТ, БУУЛГАЛТЫН ТАЛБАЙ” ТӨСЛИЙН 2024 ОНЫ БАЙГАЛЬ
ОРЧНЫ МЕНЕЖМЕНТИЙН ТӨЛӨВЛӨГӨӨ**

- Ачаагүй хөдлөх бүрэлдэхүүний хувьд: Эрээн - Замын үүд - Сайншанд - Ачилт
буулгалтын талбай.

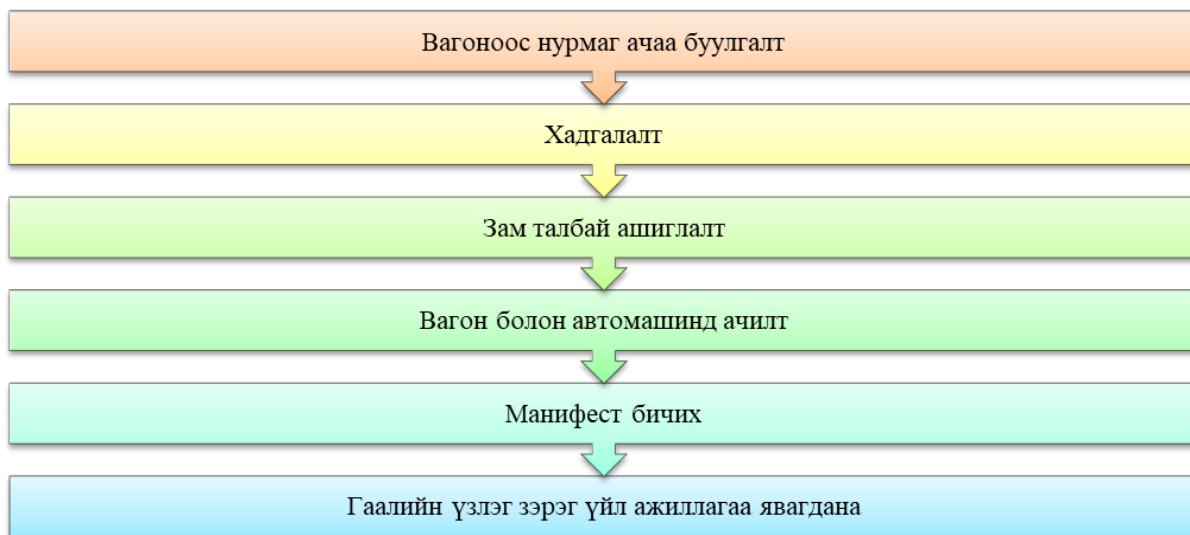
Автомашинаар тээвэрлэх маршрут. Нүүрсийг Таван толгой, “Айл баян” ХХК болон
“Сор говь” ХХК-ийн нүүрсний ордуудаас задгай машинаар тээвэрлэн авчирч нурмаг
бүтээгдэхүүний талбайд буулган овоолго үүсгэнэ.

Талбайн ерөнхий төлөвлөлтийн зохион байгуулалтыг дараах зургаар харуулав.

Зураг 4. Талбайн ерөнхий зохион байгуулалт

Талбайн бүтээн байгуулалт 2021 оны 11 сараас эхлэн 2022 оны 8 сар хүртэл хугацаанд хийгдсэн.

Зураг 5. Үйл ажиллагааны технологи дараалал

2022 онд төмөр замаар Цогтцэций-Зүүнбаян чиглэлд нийт 5 цуваа буюу 248 вагон 496 чингэлэг нүүрсийг талбайд хүлээн авч буулгалт хийсэн.

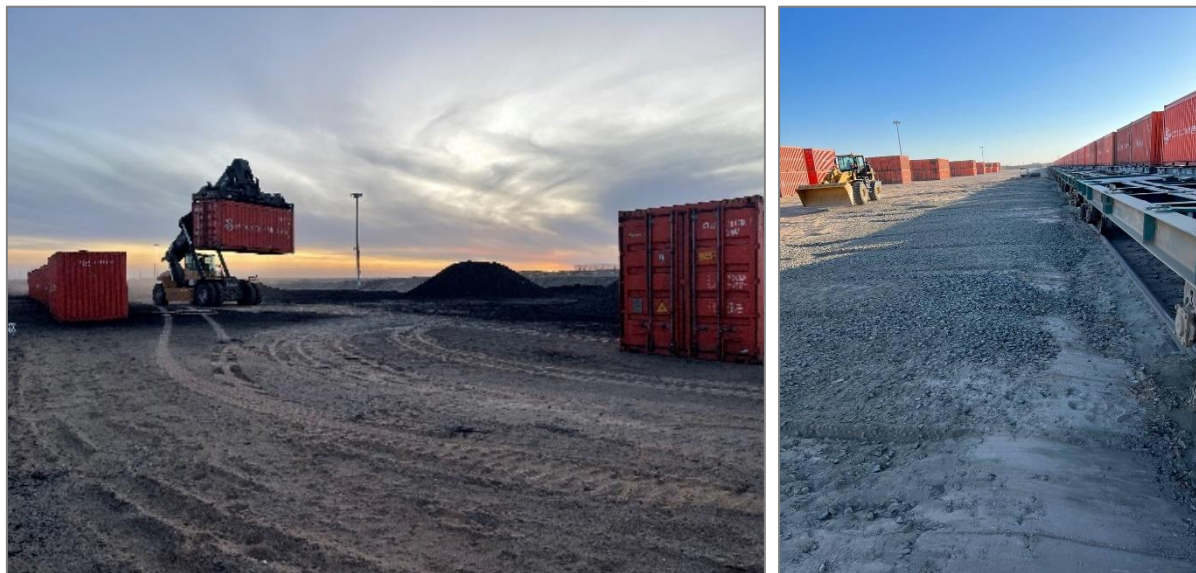
2022 онд төмөр замаар Зүүнбаян-Замын-Үүд Эрээн чиглэлд нийт 4 цуваа 198 вагон 396 чингэлэг нүүрсийг вагонд ачилт хийж экспортод гаргасан.

**ДОРНОГОВЬ АЙМГИЙН САЙНШАНД СУМЫН НУТАГТ БАЙРЛАХ “ТӨМӨР ЗАМ БОЛОН
АВТО ТЭЭВРИЙН АЧИЛТ, БУУЛГАЛТЫН ТАЛБАЙ” ТӨСЛИЙН 2024 ОНЫ БАЙГАЛЬ
ОРЧНЫ МЕНЕЖМЕНТИЙН ТӨЛӨВЛӨГӨӨ**

2022 онд “Өндөр жавхланта” уурхайгаас 48 удаа автомашинаар нүүрс тээвэрлэн ирж талбайд буулгалт хийсэн.

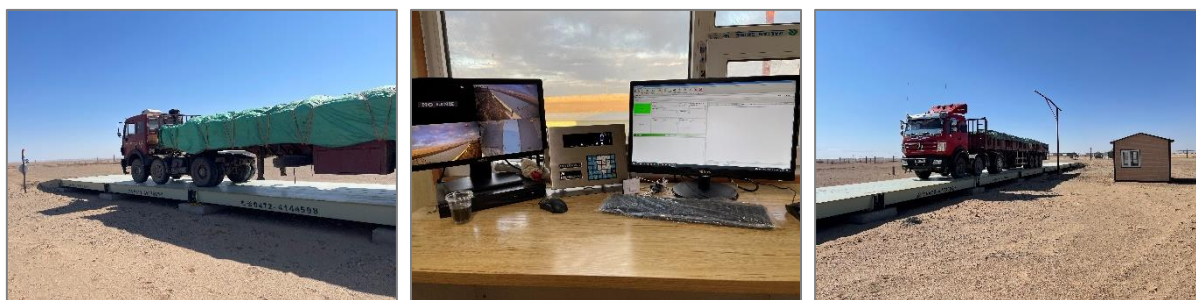
2023 онд төмөр замаар Цогтэций-Зүүнбаян чиглэлд нийт 17 цуваа буюу 798 вагон 1596 чингэлэг нүүрсийг талбайд хүлээн авч буулгалт хийсэн.

2023 онд төмөр замаар Зүүнбаян-Замын-Үүд Эрэн чиглэлд нийт 16 цуваа 798 вагон 1596 чингэлэг нүүрсийг вагонд ачилт хийж экспортод гаргасан.

Зураг 6. Төслийн ачилт буулгалтын талбай

Тээвэрлэж ирсэн нүүрсийг буулгахын өмнө, хилээр гаргах ачааг ачсаны дараа авто болон вагон пүүг ашиглан пүүлэгч жигнэн тооцоо хийнэ. Пүүний байранд Монгол улсын хэмжил зүйн стандартыг ханган ажиллаж байна.

Зураг 7. Авто пүү, пүүний байр

Төслийн талбайд нийт 7 техник ажиллаж байна. Үүнд: Калмар-1, Шанагат ачигч-1, Ачааны машин-3, Сэрээт ачигч-1, Бонго-1. Төслийн талбай дахь техник тоног төхөөрмжийг дараах байдлаар харууллаа.

ДОРНОГОВЬ АЙМГИЙН САЙНШАНД СУМЫН НУТАГТ БАЙРЛАХ “ТӨМӨР ЗАМ БОЛОН
АВТО ТЭЭВРИЙН АЧИЛТ, БУУЛГАЛТЫН ТАЛБАЙ” ТӨСЛИЙН 2024 ОНЫ БАЙГАЛЬ
ОРЧНЫ МЕНЕЖМЕНТИЙН ТӨЛӨВЛӨГӨӨ

Зураг 8. Төслийн техник, тоног төхөөрөмж

1.4.2. Төслийн дэд бүтцийн шийдлийн мэдээлэл

Төслийн талбайд чингэлэг сууцаар оффис байгуулсан, 2022-2023 онд нийт 4 хүний бүтэцтэй ажилласан. Ажилчдын амрах байрны хувьд төслийн талбайд ойр байрлах төмөр замын байранд байр түрээслэн ажиллаж байна.

Зураг 9. Төслийн талбайн оффис

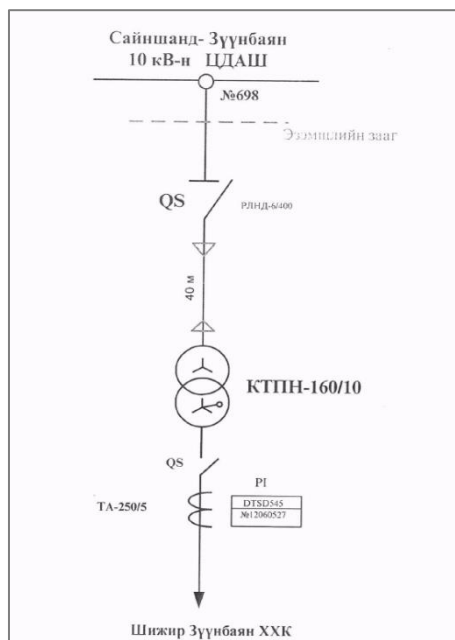
Цахилгаан хангамж. Төслийн талбайн гэрэлтүүлэг болон дотоодын хэрэгцээг төвийн эрчим хүчний системээс хангадаг.

ДОРНОГОВЬ АЙМГИЙН САЙНШАНД СУМЫН НУТАГТ БАЙРЛАХ “ТӨМӨР ЗАМ БОЛОН
АВТО ТЭЭВРИЙН АЧИЛТ, БУУЛГАЛТЫН ТАЛБАЙ” ТӨСЛИЙН 2024 ОНЫ БАЙГАЛЬ
ОРЧНЫ МЕНЕЖМЕНТИЙН ТӨЛӨВЛӨГӨӨ

Зураг 10. Гэрэлтүүлэг

“Улаанбаатар төмөр зам” хувь нийлүүлсэн нийгэмлэг, Эрчим хүч ус хангамжийн II ангитай 3384 тоот гэрээний дагуу ханган ажиллаж байна.

Зураг 11. Цахилгаан шугам сүлжээ, тоног төхөөрөмжийн эзэмшлийн зааг

Дулаан хангамж. Дулаан хангамжийн эх үүсвэрийг сонгохдоо Сайншанд сумын цаг уурын үзүүлэлт, оффисын барилгын овор хэмжээ, дулаан хэрэглэгчид болон тэдгээрийн үндсэн зориулалт тавигдах шаардлагын дагуу халаалтыг цахилгаан тень ашиглан хангаж байна.

ДОРНОГОВЬ АЙМГИЙН САЙНШАНД СУМЫН НУТАГТ БАЙРЛАХ “ТӨМӨР ЗАМ БОЛОН
АВТО ТЭЭВРИЙН АЧИЛТ, БУУЛГАЛТЫН ТАЛБАЙ” ТӨСЛИЙН 2024 ОНЫ БАЙГАЛЬ
ОРЧНЫ МЕНЕЖМЕНТИЙН ТӨЛӨВЛӨГӨӨ

Зураг 12. Дулаан хангамжийн эх үүсвэр цахилгаан халаагуур

Ус хэрэглээний эх үүсвэр. Төмөр зам болон авто тээврийн ачилт буулгалтын үйл ажиллагаа явуулахаа зөөврийн ус авч ашиглана. Төслийн талбайгаас 300-500 метрийн зайд байрлах худаас ахуйн хэрэглээний усаа зөөврөөр авч ашиглаж байна. Харин ундны усыг цэвэр усны савалгаатай усыг ашиглан хангаж байна.

Ариун цэврийн байгууламж. Төслийн талбайд ажиллаж буй ажилчдын ариун цэврийн байгууламжийг эколос бага оврын цэвэрлэх байгууламжаар шийдсэн. Цэвэршүүлсэн ахуйн бохир усаараа зам талбай, ногоон байгууламж услахаар төлөвлөсөн.

Зураг 13. Ариун цэврийн байгууламж байгуулж байгаа нь

Зам: Замын-Үүдийн төмөр замаас өөрийн талбай руу 2 салаа төмөр зам татсан.

ДОРНОГОВЬ АЙМГИЙН САЙНШАНД СУМЫН НУТАГТ БАЙРЛАХ “ТӨМӨР ЗАМ БОЛОН
АВТО ТЭЭВРИЙН АЧИЛТ, БУУЛГАЛТЫН ТАЛБАЙ” ТӨСЛИЙН 2024 ОНЫ БАЙГАЛЬ
ОРЧНЫ МЕНЕЖМЕНТИЙН ТӨЛӨВЛӨГӨӨ

Зураг 14. Шинээр байгуулсан төмөр зам, бүдүүвч зураг

Авто зам нь сайжруулсан шороон зам. Талбай доторх суудлын машин явах замууд болон хүнд даацын ачааны машин явах замууд нь сайжруулсан шороон зам байна.

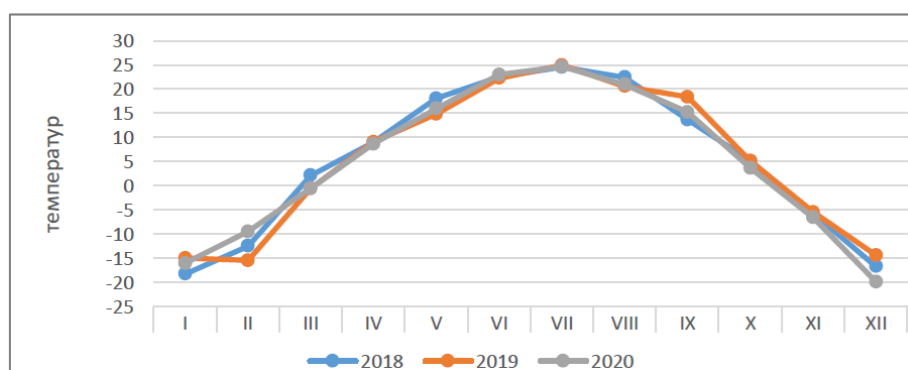

Зураг 15. Зүүнбаян-төслийн талбай орчмын сайжруулсан шороон зам

ХОЁР. ТӨСӨЛ ХЭРЭГЖИЖ БУЙ НУТГИЙН БАЙГАЛЬ ОРЧИН, НИЙГЭМ-ЭДИЙН ЗАСГИЙН ТӨЛӨВ БАЙДЛЫН ТОВЧ ТАНИЛЦУУЛГА

2.1. Төсөл хэрэгжиж буй нутгийн цаг уур, уур амьсгалын нөхцөл

Цаг агаарын хувьд эх газрын уур амьсгалтай, хоногийн агаарын температур огцом өөрчлөлттэй. Жилийн дундаж температур $+4^{\circ}\text{C}$. Уур амьсгалын хувьд халуун хүйтний улирал болон өдөр шөнийн цагт хамгийн их зөрүүтэй ажиглагддаг. Зун нь дулаан урт үргэлжлэх ба өвлийн хүйтэн үе нь богино XII-I сар (-15°C - -21°C) хүртэл үргэлжилнэ. Харин халуун сар нь VII-VIII сар ($+20^{\circ}\text{C}$ - $+30^{\circ}\text{C}$) дээд температур $+39^{\circ}\text{C}$ хүйтэн нь -39°C хүрдэг байна. Агаарын улирлын дундаж даралтын өөрчлөлт бага боловч хоногийн хэлбэлзлийн хэмжээ их, заримдаа 30-40 мм м.у.б-д хүрнэ.

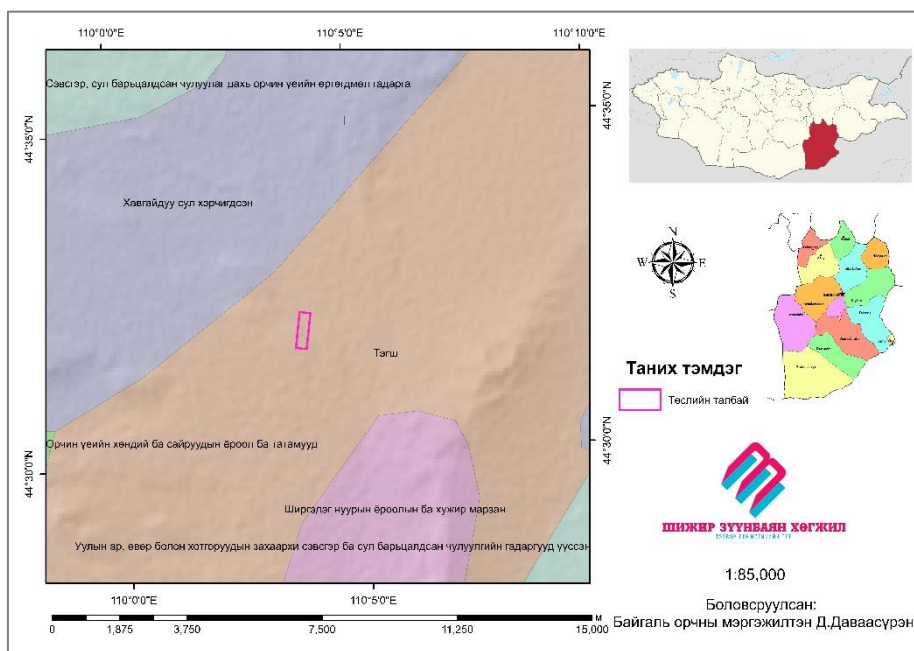
Зураг 16. Агаарын температурын жил, сарын явц

Жилд орох хур тунадасны хэмжээ 122.7-342.6 мм хооронд хэлбэлзэж өөрчлөгддөг ба дундаж утга нь 183-205 мм байна. Үүнээс хүйтний улиралд 7-12 мм, дулааны улиралд 117-332 мм байдаг. Хур тунадас гол төлөв зуны улиралд аадар бороо хэлбэрээр ордог ба энэ нь нийт хур тунадасны 85 %-ийг эзэлдэг юм. Цасан бүрхүүлийн зузаан 7-12 см-ээс хэтрэхгүй, харин гуу жалга, хотгор хэсгүүдэд 1 метр хүртэл нэмэгддэг. Хавар эхлэнгүүт цас хайлж газар доорхи усыг тэжээдэг онцлогтой. Хамгийн их хуурай, салхитай үед (IV ба V сард) заримдаа салхины хурд 20-25 м/с хүрч шороон шуурга үүсдэг. Улирлын хөлдөлтийн талбайн хэмжээнд 3.5 м. Улирлын хөлдөлт VI сард бүрэн гэнэ. Тус районд олон жилийн цэвдэг чулуулаг байхгүй. Жилийн салхины дундаж хурд 3.2 м/с, салхитай өдрийн тоо 59, хүчтэй салхитай өдрийн тоо 1.8 байна.

2.2. Газрын гадарга

Говийн гадарга нь сүүлийн үеийн уул үүсэх хөдөлгөөнөөр Монголын дорнод талынхтай нэгэн адил өндөрт өргөгдөөгүй, харьцангуй нам байдалтай үзэгджээ. Иймд ухаат, гүвээт тал, цав толгод, хотгор хонхор голлох суурийг эзэлдэг боловч энд тэнд нь, ялангуяа баруун хагаст нь уул нилээн тогтсон байна. Уулс нь төлөв Тэнгэр уулын тогтолцоонд хамаардаг тул тус орны үндсэн нуруудын суналаас өөр чиглэлтэй буюу өргөргийн дагуу сунаж тогтсон байна. Тэдгээрийн тоонд багтах Тахийн шар нуруу, Байтаг Богд, Атас Цагаан Богд зэрэг уулс 2400-2900 гаруй метр өндөр бөгөөд хотгор гүдгэрийн хувьд говь маягийн уулд хамаарна. Харин говийн зүүн хэсэгт байгаа уулс намхан, 1300-1800-аад метрээс үл хэтэрнэ. Эдгээр уулс ихэвчлэн баруун урдаас зүүн хойш чиглэсэн суналыг даган тогтжээ.

**ДОРНОГОВЬ АЙМГИЙН САЙНШАНД СУМЫН НУТАГТ БАЙРЛАХ “ТӨМӨР ЗАМ БОЛОН
АВТО ТЭЭВРИЙН АЧИЛТ, БУУЛГАЛТЫН ТАЛБАЙ” ТӨСЛИЙН 2024 ОНЫ БАЙГАЛЬ
ОРЧНЫ МЕНЕЖМЕНТИЙН ТӨЛӨВЛӨГӨӨ**

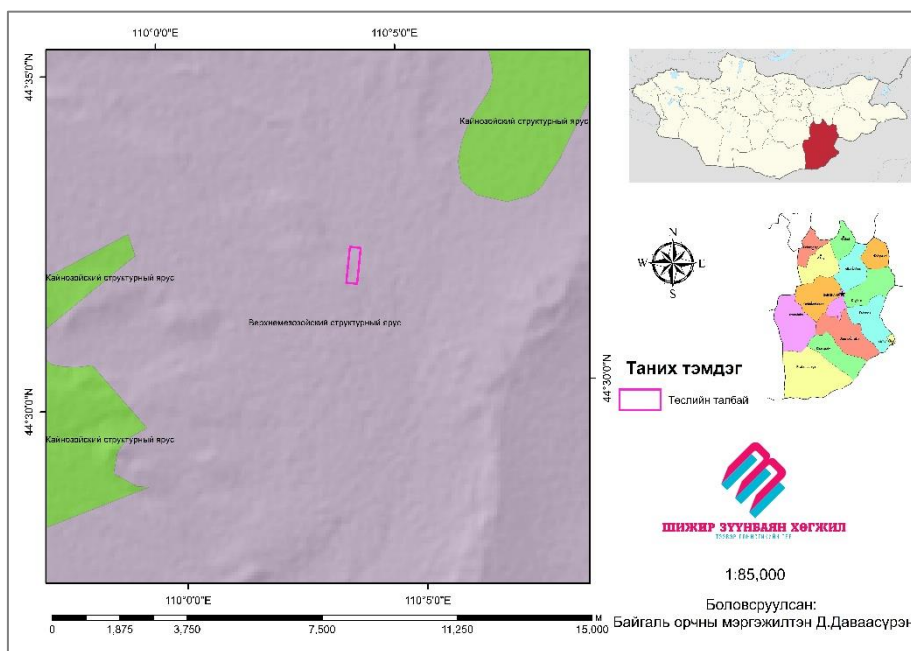
Зураг 17. Төслийн талбай орчмын геоморфологи

Төслийн талбай нь Дундговь-Өмнөговийн мужийн Галба-Өөшийн говийн (3) дэд мужид хамаарна. Тэгширмэл газар, уулс хоорондын хотос, уулан дундах хотгор дахь элэгдлийн гаралтай өргөгдмөл гадарга (Mz-Q)-ын Дунд ба шинэ төрмөлийн эриний сул барьцалдсан чулуулаг дээрх элэгдлийн давхаргат талд байршина.

2.3. Геологийн тогтоц, хөрс үүсгэгч эх чулуулаг

Районы геологийн тогтоцын хувьд Мезо-Кайнозойн настай тунамал ба хувирмал хурдас чулуулагаас бүрдэнэ. Мезо-Кайнозой нь цэрдийн үеийн тунамал баг бүрдүүлсэн байх бөгөөд энэ районд янз бүрийн ширхэглэлтэй элсэн чулуу, элс хайргархаг сланц, нягт шавар, конгломерат ба тэдгээрийн хувирмал хэсэг шавранцар ба шавар ихэвчлэн тархсан байна. Районы геологийн тогтоцод цэрдийн систем ба доод палеозойн бүлгийн тунамал чулуулгууд цаашилбал дээд палеозойн интрузив чулуулгууд оролцоно. Доод палеозойн /PZ1/ хурдас нь харьцангуй хязгаарлагдмал талбайгаар тархсан, үндсэндээ филиттэй төстэй сланец /занар/ кварцжсан элсэн чулуу, хаяа когломерат ба гранопилист голлосон сунамал нарийн шугаман байрлалтайгаар энэ районы зөвхөн доод хэсгээр тархсан байна.

ДОРНОГОВЬ АЙМГИЙН САЙНШАНД СУМЫН НУТАГТ БАЙРЛАХ “ТӨМӨР ЗАМ БОЛОН
АВТО ТЭЭВРИЙН АЧИЛТ, БУУЛГАЛТЫН ТАЛБАЙ” ТӨСЛИЙН 2024 ОНЫ БАЙГАЛЬ
ОРЧНЫ МЕНЕЖМЕНТИЙН ТӨЛӨВЛӨГӨӨ

Зураг 18. Төслийн талбай орчмын геологийн тогтоц

Дээд палеозойн системийн дунд-дээд карбоны интрузив /C2-3/ районы өмнөд хэсгээр харьцангуй ихээхэн талбайд тархсан байх ба тэрээр цагаан саарал ба бор өнгөтэй том ширхэгтэй грапитаас бүрдэнэ. Энэ нь ихэвчлэн толгодын орой, энгэрээр тархсан байна. Цэрдийн системийн Зүүнбаянгийн доод /K1dz/ хурдас нь уулын хөндий, уулын хажуу хормой, энгэрээр хамгийн их талбайг эзлэн тархжээ. Тэр нь маш ихээр нягтарсан аргиллиттай төстэй ногоовтор саарал, улаан бор, саарал-бор, боровтор-саарал, цайвар саарал өнгөтэй шавар зонхилсноор илэрч байна.

2.4. Гадаргын болон газрын доорх ус

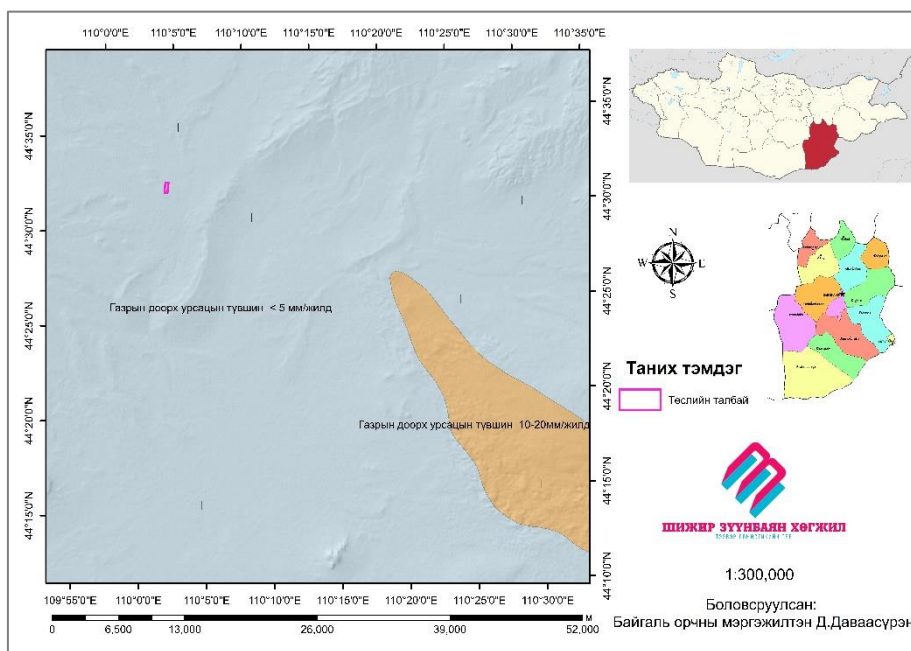
Гадаргын ус. Говьд уур амьсгалаас шалтгаалж гадаргын ус тун ховор. Говийн гол мөрөн нийтдээ ганц Төв Азийн гадагш урсгалгүй ай савд хамаарна. Говийн их муж нуур олонтой нутаг боловч говийн нуурын дийлэнх олонх нь гадагшаа урсгалгүй тогтуун учраас давсархаг буюу заримдаа бүр шорвог устай байна.

Төсөл хэрэгжих талбайн орчинд байнгын урсацтай гол горхи байхгүй.

Газрын доорх ус. Газрын доорх ус нь Монгол орны хамгийн чухал усны эх үүсвэр юм. Нийгэм эдийн засгийн бүхий л салбаруудын үйл ажиллагаа газрын доорх усны нөөц, түүний боломжоос шууд хамаардаг.

Говьд гадаргын ус нэгэнт ховор болохоор ус хангамжинд газар доорхи ус чухал ач холбогдолтой юм. Малчид, газар тариалан эрхлэгчид, уул уурхай болон үйлдвэрүүд нь үйл ажиллагаандаа газрын доорх усыг өргөнөөр ашиглаж байна. Чанарын хувьд ч ундны усны баталгаатай эх үүсвэр болдог.

**ДОРНОГОВЬ АЙМГИЙН САЙНШАНД СУМЫН НУТАГТ БАЙРЛАХ “ТӨМӨР ЗАМ БОЛОН
АВТО ТЭЭВРИЙН АЧИЛТ, БУУЛГАЛТЫН ТАЛБАЙ” ТӨСЛИЙН 2024 ОНЫ БАЙГАЛЬ
ОРЧНЫ МЕНЕЖМЕНТИЙН ТӨЛӨВЛӨГӨӨ**

Зураг 19. Төслийн талбай орчмын газрын доорх усны нөхөн сэргээгддэг нөөцийн тархалт

Говийн бүсийн газрын доорхи усны ерөнхий зүй тогтол нь цэрдийн шаврын зузаан үеийн доорхи ус нь усны эргэлтэнд удаан хугацаанд ордог, ус агуулагч чулуулгийн бүрэлдүүн зэргээс хамаарч усны эрдэсжилт нь их байдаг зэрэг онцлогтой. Газрын доорх усны горим жил бүр ихээхэн хэлбэлзэлтэй тогтворгүй, усархаг болон гантай жилүүдэд ээлжилж байдаг нь өмнөх жилийн түвшний нөлөөгөөр дараагийнханд нэмэлт нөлөөлөл үзүүлэх зүй тогтол илэрдэг. Газрын доорх усны түвшний уналт 5-6-р саруудад хамгийн доод цэгтэй хүрч, 7-8-р сард оргил үедээ хүрдэг ба түвшний хэлбэлзлийн утгууд нилээд тодорхой илэрсэн 2-3 оргил үүсгэх боловч заримдаа хугацааны ихээхэн хожимдолтойгоор 10-р сараас жилийн төгсгөл хүртэл түвшин жигд нэг байрлалд тогтсоор аажим буурах зүй тогтол ялангуяа нүх сүвт давхаргын ус тархсан сул шүүрэмхий бүсүүдэд түгээмэл байдаг. Судалгаа хийх нутаг дэвсгэрийн хэсэгт хуурай, сул элсэнцэр гадаргатай агааржилтын бүсийн зузаан найрлага харилцан адилгүй ба уул хоорондын хөндий тархалтын талбай харьцангуй ихтэй байна. Гол төлөв түрлэгтэйн уст үе давхрага зонхилж байдаг. Усжилтын хэмжээ бие даасан уст давхрагын тархалтын хэвтээ ба босоо чигт төрхдөсийн хувиралтай холбоотой түргэн өөрчлөгдөнө. Газрын доорх ус нь хур тунадасны усаар шууд тэжээгдэх боломж хомс бөгөөд толгод хоорондын хотгоруудыг тусгаарлаж байдаг өргөгдлийн талбайд унасан хур тунадасны усаар бүрдэх далд хэлбэрийн чөлөөт гадаргатай гүний усны тэжээгдэл урсацын бүрэлдэлтэнд голлох үүрэгтэй байдаг. Газрын доорх усны модулийн утга 0.01-0.3 л/см² байна.

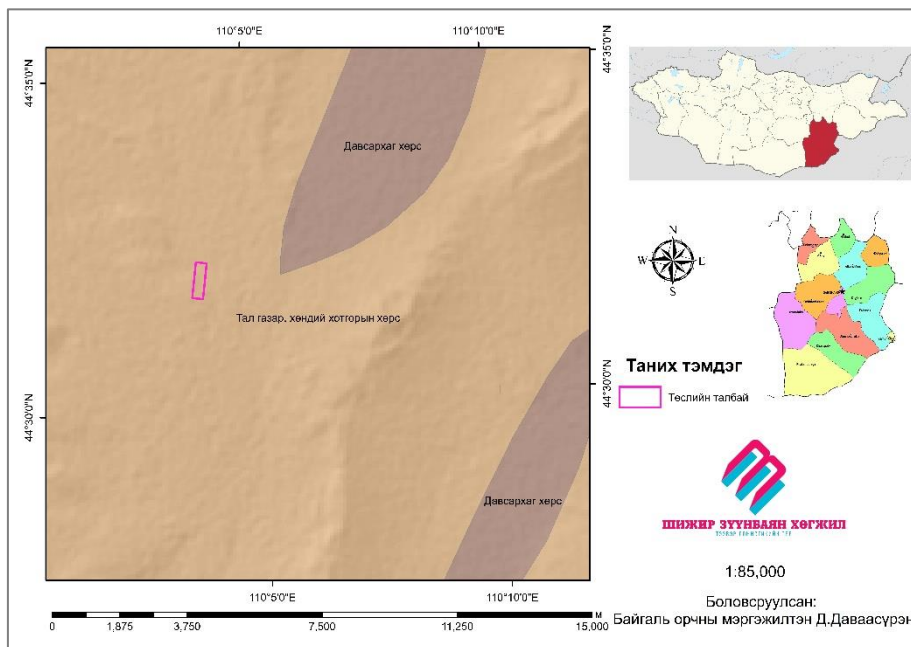
2.5. Хөрсөн бүрхэвч

Сайншанд сумын нутаг дэвсгэр нь газрын гадаргын хувьд ерөнхийдөө уул нурууд байхгүй, ухаа гүвээт талын байрлалтай бөгөөд Монгол орны хөрс-газарзүйн мужлалын хувьд Говийн их мужийн Заримдаг цөлийн цайвар бор хөрсний дэд бүс нутгийн Алтан ширээн (10) тойрогт хамаарагдана (МУ-ын Үндэсний Атлас, 2009).

Ерөнхий хөрсөн бүрхэвчийн тархалт нь газрын гадаргын байдлаас шалтгаалж алаг цоог тархалттай байна. Жишээ нь ухаа гүвээт талаар цөлөрхөг хээрийн бор мужийн хойт, зүүн, зүүн

**ДОРНОГОВЬ АЙМГИЙН САЙНШАНД СУМЫН НУТАГТ БАЙРЛАХ “ТӨМӨР ЗАМ БОЛОН
АВТО ТЭЭВРИЙН АЧИЛТ, БУУЛГАЛТЫН ТАЛБАЙ” ТӨСЛИЙН 2024 ОНЫ БАЙГАЛЬ
ОРЧНЫ МЕНЕЖМЕНТИЙН ТӨЛӨВЛӨГӨӨ**

өмнөт талын нутгаар цөлөрхөг хээрийн ердийн бор хөрс, бусад хэсэгт хээршсэн цөлийн цайвар бор хөрс голлох суурийг эзлэнэ. Хонхор хотгорын ёроол, хотос нам газраар хужир мараа, шал тойром, хужирлаг ба мараалаг хөрс элбэг тархсан. Уул толгодын энгэр хажуугаар сайр чулуурхаг бор, заримдаа цайвар хүрэн хөрс түгээмэл ажиглагдана.

Зураг 20. Төслийн талбайн хөрсөн бүрхэвч

Хөрсний улирлын хөлдөлтийн гүн өвөл 1,6-2,5 м хүрнэ. Өвөл -10°C-ийн температур хөрсөнд 40 см хүртэл гүн нэвтэрдэг. Зуны улиралд хөрс хүчтэй халж хөрсний гадарга дээрх температур +40-+60°C хүрэхийн хамт +15°C-ийн температур хөрсөнд 2-2,5 м гүн нэвчдэг. Хөрсний гадарга дээрх элс-сайр чулуун хучаас хэдий зузаан биш ч (0,5-2 см) хөрсний дулааны горимд тодорхой хэмжээгээр нөлөөлж хөрсний өнгөн хэсгийг хэт халалтаас хамгаалдаг онцлогтой.

Талбайн хэмжээнд заримдаг цөлийн цайвар бор хөрс тархана. 1 хэв шинж, 2 дэд хэв шинжийн хөрс (заримдаг цөлийн элсэнцэр цайвар бор хөрс, заримдаг цөлийн хөнгөн шавранцар бор хөрс) тархсаны төсөл хэрэгжих талбайн ихэнхи хэсэгт заримдаг цөлийн элсэнцэр цайвар бор хөрс тархсан байна. Хөрсний өнгөн гадарга голдуу элсэн-элсэнцэр сайр чулуу багатай 40% хүрнэ. Үлдсэн талбайд тархсан заримдаг цөлийн хөнгөн шавранцар бор хөрсний өнгөн гадарга жижиг сайр чулуурхаг-50%, бутлаг бударганы төрлийн ургамлын бүрхэц 10%. Судалгааны талбайн хөрс нь шүлтлэг урвалын орчинтой, өнгөн үед бага, гүнрүүгээ дунд зэрэг карбонаттай, ялмагийн агууламжаар маш бага, цахилгаан дамжуулах чанар бага буюу давсжилтгүй, хөдөлгөөнт фосфор болон калийн хангамжаар маш бага, механик бүрэлдэхүүн элсэнцэр, хөрсний үржил шимийн ерөнхий түвшин бага байна.

Хөрсний элэгдэл, эвдрэл. 30 га газрыг хамрах төслийн талбайн хувьд салхины жилийн дундаж хурд 3.2 м/с, жилийн дулааны улиралд дундаж харьцангуй чийгшил 58 хувь, 0-4 градусын налуу бүхий газар байршдаг, хөрсний 0-15 см-ын үе давхаргадаа ялмагийн агууламж нь маш бага (0.197-0.301), 0-15 см-ын үе давхаргад элсэнцэр механик бүрэлдэхүүнтэй буюу шаврын (<0.002 мм) эзлэх хэмжээ нь 0.09-0.2 хувь байна, ургамлын бүрхэц талбайн хэмжээнд

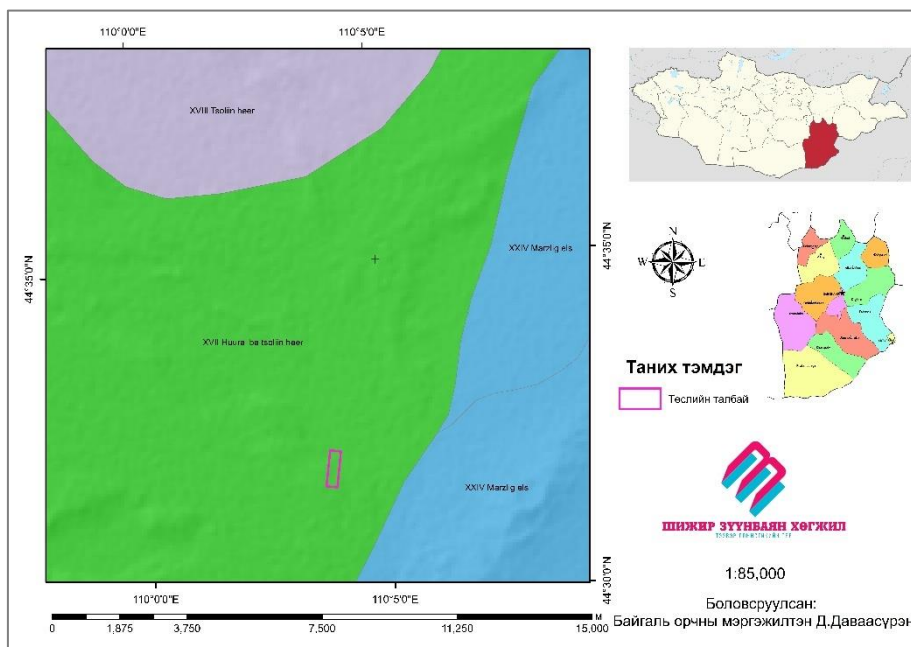
**ДОРНОГОВЬ АЙМГИЙН САЙНШАНД СУМЫН НУТАГТ БАЙРЛАХ “ТӨМӨР ЗАМ БОЛОН
АВТО ТЭЭВРИЙН АЧИЛТ, БУУЛГАЛТЫН ТАЛБАЙ” ТӨСЛИЙН 2024 ОНЫ БАЙГАЛЬ
ОРЧНЫ МЕНЕЖМЕНТИЙН ТӨЛӨВЛӨГӨӨ**

дунджаар 33 хувьтай байгаа нь талбайн хэмжээнд тархсан хөрс нийтдээ эмзэг төрлийн хөрстэй, өнгөн сайр чулуун хучаас сөхөгдөж, хөрс ухагдаж эвдрэлд орсон тохиолдолд салхи, усны нөлөөгөөр амархан элэгдэж, эвдрэлд орох шинжтэйг харуулж байна.

Хөрсөн дэх хүнд металлын агууламж, бохирдол. Талбайгаас дээж авч хүнд металлын агууламжийг үндсэн 6 элементээр тодорхойлоход хөрсөн дэх кадми /Cd/, никель /Ni/, цайр /Zn/, зэс /Cu/-ийн агууламж стандарт хэмжээнд, харин хар тугалга /Pb/, хром /Cr/ нь зөвшөөрөгдөх хэмжээнээс бага зэрэг их агууламжтай байна.

2.6. Ургамлан нөмрөг

Дорноговь аймгийн Сайншанд суманд байрлах талбайн хэсэг нь Монгол орны ургамал газарзүйн тойргоор Дорноговийн цөлөрхөг хээрийн тойрогт хамаарагддаг. Төслийн талбай нь ургамлын экологи, тархах ургамлан нөмрөгөөрөө цөлийн хээрийн ургамалжилтай.

Зураг 21. Төслийн талбай орчмын ургамлан нөмрөг

Хазаар өвс –орог тэсэгт бүлгэмдэл. Тусгагийн бүрхэц 33%, нийт 18 зүйлийн ургамал ургана. Зонхилогч ургамлын хувьд үетнээс өдлөг хялгана, зүүнгарын хазаар өвс, дэрс, монгол ерхөг алаг өвснөөс таана, хөмүүл, нарийн улалж, аммоний сэдэргэнэ, янгиц, цөөн наст ургамлаас булган сүүл, бага хургалж, толгодын будраа, шүлхий шарилж, сөөглөг ургамлаас бор бударгана, орог тэсэг, ахар навчит баглуур, хармаг, улаан бударгана, алтлаг харгана ургах бөгөөд 100м² талбайд 52 ш 5-40 см диаметртэй ургана. Бүлгэмдэлд 20-40 см өндөр сөөг дээд ташинга, 5-25см өвслөг ургамал доод ташинга үүссэн. Ашигт ургамлын жагсаалтанд элбэг тархалттай 4 зүйл (*Convolvulus ammonii* –аммоний сэдэргэнэ, *Allium mongolicum*- хөмүүл, *Allium polyrrhizum*-таана, *Allium anisopodium*- шувуун хөл сонгино) ургана. Бэлчээрийн талхлагдал дунд.

Ахар навчит баглуур - Улаанбударганат бүлгэмдэл. Зүйлийн бүрэлдэхүүн 19, ургамлын бүрхэц 27%, үүнээс сөөгний бүрхэц 15 %. Ургамлан нөмрөгийн өндөр 5-10 см, улаан бударгана, шар бударганы буттай. Ургац 1 м² талбайд 3.2 ц/га. Зонхилогч ургамлын хувьд үетнээс дэрвээн хазаар өвс, говийн хялгана, алаг өвснөөс толгодын бударгана, таана хөмүүл ургана. Талхлагдал

бага. Энд ургамлын нөөцийн төрөл зүйлийн ЭЭЗҮ-ний нэн ховор тархалттай ургамлын жагсаалтанд орсон хулангийн ундаа 1-ээс бага арвитай ургасан.

Баглуурт, хармаг - Шар бударгана, хармагт бүлгэмдэл. Тусгагийн бүрхэц 35- 45%, 17 зүйлийн ургамал бүртгэгдсэн, ургац 4,8 ц/га. Зонхилогч ургамлын хувьд үетнээс дэрс, алаг өвснөөс сибирь агь, хависгана заримдаг сөөгөнцөрөөс баглуур, хармаг, шар бударгана, улаан бударгана ургана. Ашигт ургамлын жагсаалтанд элбэг тархалттай 3 зүйл (*Allium polyrrhizum*– таана, *Convolvulus ammonii*-Аммоний сэдэргэнэ, *Peganum nigellastrum*- өмхий өвс) ургамал ургана. Бэлчээрийн талхагдал дунд зэрэг. Ургамлын NDVI-ыг тооцоолсон зургаас ургамалжлын нормчилсон утга нь 0.1-0.45 хооронд байсан бөгөөд цөлөрхөг хээрийг илтгэж байна.

2.7. Нийгэм эдийн засгийн хөгжил

Сайншанд сум нь Улаанбаатар – Замын Үүд босоо тэнхлэгийн засмал зам болон Олон улсын төмөр замын зангилаан дээр байрладаг, төвийн эрчим хүчний системд холбогдсон, дэд бүтэц хөгжсөн хот юм.

Төсвийн орлого, зарлага: Төмөр замын томоохон боомт хотуудын нэг. Аж үйлдвэрийн салбар өнгөрсөн онд 5.6 тэрбум төгрөгийн бүтээгдэхүүн үйлдвэрлэж 4.5 тэрбум төгрөгийн бүтээгдэхүүнийг дотоод, гадаадын зах зээлд борлуулсан байна.

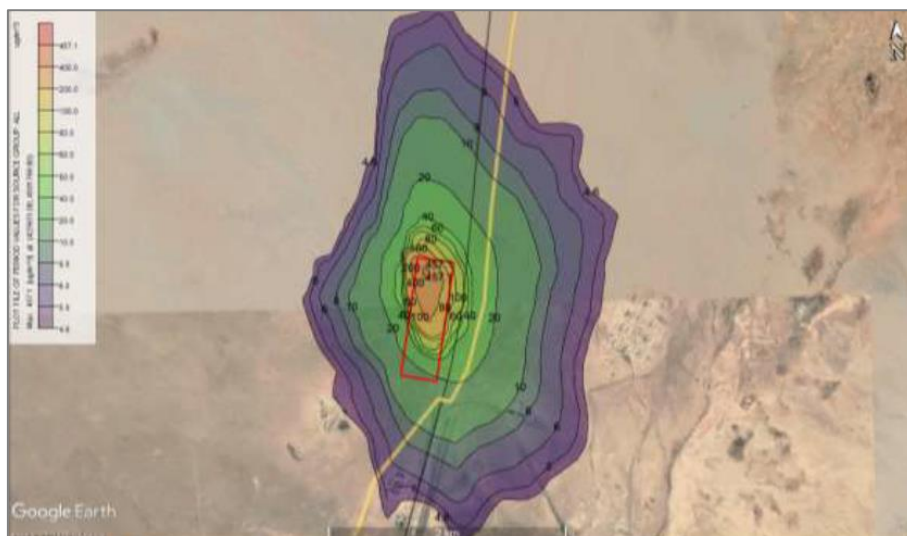
5-р баг (Зүүнбаян). Зүүнбаян нь Сайншанд сумаас урагш 50 км-т оршдог. 2020 оны жилийн эцсийн байдлаар 5-р баг (Зүүнбаян)-т 558 өрхийн нийт 2006 хүн оршин сууж байна. Сумын нийт хүн амын 53% нь эмэгтэй, 47% эрэгтэй байна. Малын 2020 оны тооллогоор нийт 33760 толгой мал тоологдсон нь 2019 оноос 3140 толгой малаар өссөн. Багийн малтай өрхийн тоо 2020 оны байдлаар 96 болж өмнөх оноос 5 өрхөөр өссөн гарчээ. Нийт тэмээ 1790, адуу 2000, үхэр 1150, хонь 16890, ямаа 11930 тоо толгой байна.

ГУРАВ. ТӨСЛИЙН ГОЛ БОЛОН БОЛЗОШГҮЙ СӨРӨГ НӨЛӨӨЛЛИЙН ТОДОРХОЙЛОЛТ

3.1. Төслийн болзошгүй болон гол сөрөг нөлөөллүүд

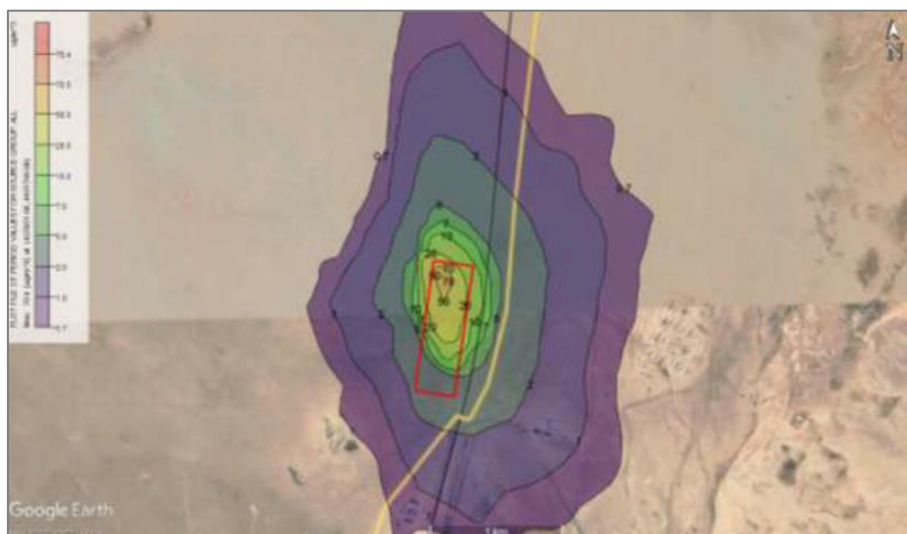
3.1.1. Төслийн үйл ажиллагаанаас агаарын чанарт нөлөөлөх нь:

Нүүрс ачиж буулгах талбайн тоосжилт. Нүүрс ачиж, буулгах үед нүүрснээс орчны агаарт тоос дэгддэг. Нүүрс ачиж буулгах талбайгаас үүсэх TSP болон PM10, PM2.5 тоосонцрын ялгарлын хэмжээг жилийн дундажаар тархалтын загвараар тооцов. TSP буюу нийт тоосонцор нүүрс ачиж, буулгах талбайд жилийн дундаж агууламжийг хамгийн ихдээ 100-450 мкг/м³-иар орчны агууламжийг нэмэгдүүлэхээр байна.

Зураг 22. Ачилт, буулгалтын талбайгаас ялгарах TSP тоосны жилийн дундаж агууламж, мкг/м³

Энэ нь нийт тоосны хувьд MNS 4585:2016 агаарын чанарын стандартын жилийн дундаж ЗДХ болох 100 мкг/м³ агууламжийн хэмжээнээс 1-4 дахин давах үзүүлэлттэй байна. Харин төслийн нийт талбайгаар дунджилсан агууламж 59.7 мкг/м³ байна.

Зураг 23. Ачилт, буулгалтын талбайгаас ялгарах PM10 тоосны жилийн дундаж агууламж, мкг/м³

**ДОРНОГОВЬ АЙМГИЙН САЙНШАНД СУМЫН НУТАГТ БАЙРЛАХ “ТӨМӨР ЗАМ БОЛОН
АВТО ТЭЭВРИЙН АЧИЛТ, БУУЛГАЛТЫН ТАЛБАЙ” ТӨСЛИЙН 2024 ОНЫ БАЙГАЛЬ
ОРЧНЫ МЕНЕЖМЕНТИЙН ТӨЛӨВЛӨГӨӨ**

PM10 тоосонцор нүүрс ачиж, буулгах талбай орчим 50-74 мкг/м³, төслийн нийт талбайн жилийн дундаж агууламж 21 мкг/м³ байхаар байна.

Харин төслийн талбайгаас 800 м орчим зайд байрших суурьшилын бүсэд нүүрс ачиж буулгах талбайгаас ялгарах нийт тоосонцрын агууламж 6 мкг/м³, PM10 тоосонцор 1 мкг/м³-аар орчны агууламжийг нэмэгдүүлж байна.

Хүснэгт 2. Агаарт үзүүлэх болзошгүй нөлөөллийн түвшин

№	Нөлөөлөл	Нөлөөллийн оноо								Нөлөөллийн түвшин	Тайлбар
		C	Di	S	O	E	Du	R	Σ		
1	Ачааг машинаар тээвэрлэх болон ачиж буулгах үед тоосжилт үүсэх	-1	2	3	3	1	2	1	-12	Их сөрөг нөлөөтэй	Төслийн үйл ажиллагааны үед төслийн талбайд хийгдэх механик ажлын нөлөөллөөр орчинд тоосжилт үүсгэнэ.
2	Ачаа тээвэрлэлтийн үед хүнд даацын тээврийн хэрэгслийн Хөдөлгүүрээс хорт хий ялгарах	-1	2	2	2	1	2	1	-10	“Дунд зэрэг” сөрөг нөлөөтэй	Тээврийн хэрэгслүүдийн дутуу шаталгат хөдөлгүүрээс хорт хий ялгарах боломжтой.
3	Нүүрсний овоолгоос тоосжилт үүсэх	-1	2	2	3	1	2	1	-11	“Дунд зэрэг” сөрөг нөлөөтэй	Агаар мандалд үүсэх тоосны нийт хэмжээ салхины хурд ихтэй үед ихсэнэ.
4	Төслийн талбай орчмын элэгдэл эвдрэлд өртсөн талбайгаас салхины нөлөөгөөр тоосжилт үүсэх	1	2	2	3	1	2	1	-11		
5	Төслийн талбай дахь ахуйн хатуу болон шингэн хаягдлын цэгээс дулааны улиралд эвгүй үнэр гарах, агаар бохирдуулах	-1	2	2	2	1	2	1	-10	“Бага” сөрөг нөлөөтэй	Боловсон бие засах газар байгуулаагүй болон хаягдлын цэгийн битүүмжлэл муугаас орчны агаарын чанарт сөргөөр нөлөөлнө.
6	Агаарын физик бохирдол үүсэх	1	2	2	2	1	2	1	-10	“Дунд зэрэг” сөрөг нөлөөтэй	Бүтээн байгуулалтын үед болон үндсэн үйл ажиллагааны үед вагон болон автомашины ашиглалтаар дуу чимээ үүснэ.

Дүгнэлт: Ихэнх нөлөөлөл “Дунд зэрэг” сөрөг нөлөөтэй байна.

**ДОРНОГОВЬ АЙМГИЙН САЙНШАНД СУМЫН НУТАГТ БАЙРЛАХ “ТӨМӨР ЗАМ БОЛОН
АВТО ТЭЭВРИЙН АЧИЛТ, БУУЛГАЛТЫН ТАЛБАЙ” ТӨСЛИЙН 2024 ОНЫ БАЙГАЛЬ
ОРЧНЫ МЕНЕЖМЕНТИЙН ТӨЛӨВЛӨГӨӨ**

3.1.2. Төслийн үйл ажиллагаанаас хөрсөн бүрхэвчид нөлөөлөх нь:

30 га газрыг хамрах төслийн талбайн хувьд салхины жилийн дундаж хурд 3.2 м/с, жилийн дулааны улиралд дундаж харьцангуй чийгшил 58 хувь, 0-4 градусын налуу бүхий газар байршдаг, хөрсний 0-15 см-ын үе давхаргадаа ялзмагийн агууламж нь маш бага (0.197-0.301), 0-15 см-ын үе давхаргад элсэнцэр механик бүрэлдэхүүнтэй буюу шаврын (<0.002 мм) эзлэх хэмжээ нь 0.09-0.2 хувь байна, ургамлын бүрхэц талбайн хэмжээнд дунджаар 33 хувьтай байна. Төслийн үйл ажиллагаанаас хөрсөн бүрхэвчид үзүүлэх болзошгүй нөлөөллийн түвшинг дараах хүснэгтээр харууллаа.

Хүснэгт 3. Хөрсөнд үзүүлэх болзошгүй нөлөөллийн түвшин

№	Нөлөөлөл	Нөлөөллийн оноо								Нөлөөллийн түвшин	Тайлбар
		C	Di	S	O	E	Du	R	Σ		
1	Бүтээн байгуулалтын үед газрын хөрс элэгдэж, эвдрэх	-1	3	3	2	1	2	1	-12	“Дунд зэрэг”сөрөг нөлөөтэй	30.0 га талбайн хөрс нөлөөлөлд өртөж элэгдэл, эвдрэлд орно.
2	Ачааг хүнд даацын машин механизм ашиглан тээвэрлэх үед төслийн талбайн орчны газрын гадарга, хөрс элэгдэж эвдрэх	-1	2	2	2	2	2	1	-11	“Дунд зэрэг”сөрөг нөлөөтэй	Тээвэрлэлтийн үед элэгдэж эвдэрсэн талбайн хэмжээг нэмэгдүүлнэ.
3	Ахуйн хатуу, шингэн хаягдлаар хөрс бохирдох хөрсний биологийн бүтэц ба физик химийн шинж чанар өөрчлөгдөх	1	3	3	3	1	3	1	-14	“Дунд зэрэг”сөрөг нөлөөтэй	Стандартын шаардлага хангасан бохирын цооног, хог хаягдлын цэг байгуулаагүйгээс хөрсний бохирдол үүсгэнэ
4	Машин механизмын тос тосолгооны материалаар хөрсний бохирдол үүсэх	-1	3	3	3	1	3	1	-14	“Дунд зэрэг”сөрөг нөлөөтэй	Тээврийн машин механизмаас тос тосолгооны материал гоожиж хөрс бохирдуулж болзошгүй
Бүх нөлөөлөл сөрөг нөлөөтэй байна. Нийт нөлөөллүүд нь дунд зэрэг сөрөг нөлөөтэй байна.											

3.1.3. Төслийн үйл ажиллагаанаас газрын гадарга, хэвлийд нөлөөлөх нь:

Газрын гадаргын хувьд ерөнхийдөө уул нурууд байхгүй, ухаа гүвээт талын байрлалтай. Талбай орчмын гадаргуугийн өндөр нь 682-805 м өндрийн түвшинд хэлбэлзэнэ. Төмөр зам болон авто тээврийн ачилт буулгалтын талбайн нэгж талбар нь нийт 300000 м² талбай байгаагаас, 96000 м² талбайд контейнер байрлах талбай, 60000 м² талбайд нурмаг бүтээгдэхүүн хадгалах талбай, 2.128 км урт 2 салаа төмөр зам, 150 м² талбайд барилга байгууламжууд баригдана. Салхины хаалт бүхий 6-8 м өндөртэй хашааг талбайн салхин талд байрлуулахаар төслийн төлөвлөлтөд тусгасан.

**ДОРНОГОВЬ АЙМГИЙН САЙНШАНД СУМЫН НУТАГТ БАЙРЛАХ “ТӨМӨР ЗАМ БОЛОН
АВТО ТЭЭВРИЙН АЧИЛТ, БУУЛГАЛТЫН ТАЛБАЙ” ТӨСЛИЙН 2024 ОНЫ БАЙГАЛЬ
ОРЧНЫ МЕНЕЖМЕНТИЙН ТӨЛӨВЛӨГӨӨ**

Хүснэгт 4. Газрын гадаргад үзүүлэх болдошгүй нөлөөллийн түвшин

№	Нөлөөлөл	Нөлөөллийн оноо								Нөлөөллийн түвшин	Тайлбар
		C	Di	S	O	E	Du	R	Σ		
1	Нийт талбайн газрын гадаргын байгалийн унаган төрх өөрчлөгдөх, эвдрэх	-1	3	3	2	1	2	1	-12	“Дунд зэрэг” сөрөг нөлөөтэй	Нөлөөлөлд өртөөгүй унаган байгаль эвдэгдэнэ
2	Ашиглах талбайн хэмжээгээр антропоген болон техноген нөлөөлөлд өртөх	-1	2	2	2	1	2	1	-10	“Дунд зэрэг” сөрөг нөлөөтэй	Бүтээн байгуулалтын үед талбай бүхэлдээ өөрчлөлтөнд орно
Дүгнэлт: Бүх нөлөөлөл дунд зэрэг сөрөг байна.											

3.1.4. Төслийн үйл ажиллагаанаас гадаргын болон газрын доорх усанд нөлөөлөх нь:

Төслийн талбайгаас 10 орчим км зайд Зээгийн хөтөлийн хэсэг дэх Сайншанд хотын төвлөрсөн усан хангамжийн эх үүсвэрийн зориулалттай газрын доорхи усны орд оршдог. Дээрхи талбайн хэмжээнд дээд цэрдийн Сайншандын давхаргадасын янз бүрийн ширхэгтэй сул барьцалдсан элс, хайргажингийн зузаалагт зонхилон тархсан 2.5-5.4 мг-экв/л ерөнхий хатуулаг, 0.3-1.0 г/л эрдэсжилт бүхий газрын доорхи ус нь тухайн орчны газрын гадаргуугийн хотгор гүдгэрийн хэв шинжийн дүрс зүйн онцлогоос шууд хамаарч (усны тогтонги түвшиний гүний байршил) 3.2-42.2 м гүнд илэрдэг ба гидрогеологийн цооногийн ундарга 2.0-27.0 л/с, усны түвшиний бууралт 2.5-14.2 м байна. Уг тунамал хурдасны доторхи дунджаар 30.0-48.0 м зузаантай уст үе давхаргын шүүрлийн итгэлцүүр 8.5-10.6 м/хоног, усны түвшиний өөрчлөлтийг дамжуулах чадвар $0.84 \times 10^4 - 3.73 \times 10^4$ м²/хоног болно. Төслийн үйл ажиллагааны улмаас усны нөөц, чанарт үзүүлэх болзошгүй нөлөөллийн түвшинг дараах хүснэгтээр харууллаа.

Хүснэгт 5. Усны нөөц, чанарт үзүүлэх болзошгүй нөлөөллийн түвшин

№	Нөлөөлөл	Нөлөөллийн оноо								Нөлөөллийн түвшин	Тайлбар
		C	Di	S	O	E	Du	R	Σ		
1	Газрын доорхи усны нөөцөд нөлөөлөх	-1	2	3	2	2	2	2	-13	“Бага зэрэг” сөрөг нөлөөтэй	Ажилчдын ахуйн хэрэглээ болон зам талбайн усалгаанд газрын гүнийцэвэр ус (жилд 27220 м3) ашиглах тул энэ нь цэвэр усны нөөцөд сөргөөр нөлөөлнө
Дүгнэлт: Дунд зэргийн сөрөг нөлөөтэй байна.											

3.1.5. Төслийн үйл ажиллагаанаас ургамлан нөмрөгт нөлөөлөх нь:

Тус талбай нь тэгш талд байрлах бөгөөд гуу жалга, ус урсах хэсгээг хамрах бөгөөд баглуурт, хармаг-шар бударгана, хармагт бүлгэмдэлтэй, тусгагийн бүрхэц 35-45%, 17 зүйлийн ургамал (бичиглэл-3) бүртгэгдсэн, ургац 4,8 ц/га байсан. Энэ бүлгэмдэл нь талбайд зонхилогч ургамлын хувьд үетнээс дэрс, алаг өвснөөс сибирь агь, хависгана заримдаг сөөгөнцөрөөс баглуур (1м*1м талбайд 5см*8см диаметртэй 2 ш), хармаг (10м*10м талбайд 30см x10см диаметртэй 1 ш, 50см*80см диаметртэй 1ш, шар бударгана (10м*10м талбайд 3 ш), улаан бударгана (10м*10м талбайд 15см*10см диаметртэй 2 ш) ургана. Ашигт ургамлын жагсаалтанд элбэг тархалттай 3 зүйл (*Allium polyrrhizum* –таана, *Convolvulus ammonii*-Аммоний сэдэргэнэ, *Peganum nigellastrum*-

**ДОРНОГОВЬ АЙМГИЙН САЙНШАНД СУМЫН НУТАГТ БАЙРЛАХ “ТӨМӨР ЗАМ БОЛОН
АВТО ТЭЭВРИЙН АЧИЛТ, БУУЛГАЛТЫН ТАЛБАЙ” ТӨСЛИЙН 2024 ОНЫ БАЙГАЛЬ
ОРЧНЫ МЕНЕЖМЕНТИЙН ТӨЛӨВЛӨГӨӨ**

өмхий өвс) ургамал ургана. Бэлчээрийн талхагдал дунд зэрэг. Тус ачилт буулгалтын талбайн үйл ажиллагаанаас ургамлан нөмрөгт үзүүлэх болзошгүй нөлөөллийн түвшинг дараах хүснэгтээр харууллаа.

Хүснэгт 6. Ургамлан нөмрөгт үзүүлэх болзошгүй нөлөөллийн түвшин

№	Нөлөөлөл	Нөлөөллийн оноо								Нөлөөллийн түвшин	Тайлбар
		C	Di	S	O	E	Du	R	Σ		
1	Бүтээн байгуулалтын үед ургамлан нөмрөг талхлагдах, зулгарах, устах	-1	3	3	2	1	2	1	-12	“Дунд зэрэг”сөрөг нөлөөтэй	30.0 га талбайн ургамлан нөмрөг сөрөг нөлөөлөлд өртөж зулгарч устана.
2	Тээвэрлэлтийн үед автомашины хөдөлгөөнөөр ургамал талхлагдах, зулгарах, устах	-1	2	2	2	2	2	1	-11	“Дунд зэрэг”сөрөг нөлөөтэй	Тээвэрлэлтийн үед элэгдэж эвдэрсэн талбайн хэмжээг нэмэгдүүлнэ.
3	Машин механизмын тос тосолгооны материалаар хөрс бохирдсоноор ургамал ургах орчин үгүй болох	-1	3	3	3	1	3	1	-14	“Дунд зэрэг”сөрөг нөлөөтэй	Тээврийн машин механизмаас тос тосолгооны материал гоожиж болзошгүй
Дүгнэлт: Бүх нөлөөлөл сөрөг нөлөөтэй байна. Нийт нөлөөллүүд нь дунд зэрэг сөрөг нөлөөтэй байна.											

3.1.6. Төслийн үйл ажиллагаанаас амьтны аймагт нөлөөлөх нь:

Судалгааны талбай нь Монгол орны байгалийн бүс, бүслүүрийн мужлалаар цөлөрхөг хээрийн экосистемийн төлөөлөл болсон өвөрмөц бүс нутаг юм. Энэ тойргийн хөхтөн амьтны гол төлөөлөл нь Төв азийн уугуул зүйл болох Цагаан зээр (*Procapra gutturosa*), зэрлэг амьтан ба ургамлын аймгийн ховордсон зүйлийг олон улсын хэмжээнд худалдаалах тухай конвенцийн (CITES) II-р хавсралтанд орсон, Монгол улсын хуулиар агнахыг тусгаалан хориглосон Саарал чоно (*Canis lupus*), мөн түүнчлэн Монгол оронд төдийгүй дэлхийд ховордож буй Монгол хулан (*Equus hemionus*), хар сүүлт зээр (*Gazella subgutturosa*) гэх мэт хөхтөн амьтан; CITES-ийн II-р хавсралтанд орсон Идлэг шонхор, шууман шонхор, шар шувуу, хотны бүгээхэй зэрэг шувуудаар баялаг юм. БОННУ-ний хээрийн судалгаагаар гар далавчтан, зараатан, махчтан, мэрэгчтэн, шавьж идэштэн, туруутан, туурайтан, туулайтан зэрэг 8 багт хамаарах 15 овгийн 49 зүйл хөхтөн амьтан тэмдэглэгдсэн.

Хүснэгт 7. Амьтны аймагт үзүүлэх болзошгүй нөлөөллийн түвшин

№	Нөлөөлөл	Нөлөөллийн оноо								Нөлөөллийн түвшин	Тайлбар
		C	Di	S	O	E	Du	R	Σ		
1	Бүтээн байгуулалтын үед мөлхөгч амьтад үрэгдэх	-1	3	3	2	1	2	1	-12	“Бага зэрэг”сөрөг нөлөөтэй	Барилгын ажлын үед мөлхөгч жижиг

**ДОРНОГОВЬ АЙМГИЙН САЙНШАНД СУМЫН НУТАГТ БАЙРЛАХ “ТӨМӨР ЗАМ БОЛОН
АВТО ТЭЭВРИЙН АЧИЛТ, БУУЛГАЛТЫН ТАЛБАЙ” ТӨСЛИЙН 2024 ОНЫ БАЙГАЛЬ
ОРЧНЫ МЕНЕЖМЕНТИЙН ТӨЛӨВЛӨГӨӨ**

											амьтад өртөж болзошгүй.
2	Ан амьтад үргэж дайжих	-1	2	2	2	2	2	1	-11	“Бага зэрэг”сөрөг нөлөөтэй	Машин техникийн хөдөлгөөн, чимээ шуугиан тасралтгүй үргэлжилснээс ойр орчны ан амьтад үргэж дайжина.

Дүгнэлт: Бүх нөлөөлөл сөрөг нөлөөтэй байна. Нийт нөлөөллүүд нь дунд зэрэг сөрөг нөлөөтэй байна.

3.1.7. Төслийн үйл ажиллагааны нийгэм, эдийн засагт нөлөөлөл нь:

Сайншанд сум нь Улаанбаатар – Замын Үүд босоо тэнхлэгийн засмал зам болон Олон улсын төмөр замын зангилаан дээр байрладаг, төвийн эрчим хүчний системд холбогдсон, дэд бүтэц хөгжсөн хот юм.

Нутаг дэвсгэр: Улаанбаатараас 463 км зайтай газарт, далайн түвшнээс дээш 938 м өндөрт оршино. 234.6 га газар нутагтай.

Хүн ам: 2022 оны жилийн эцсийн байдлаар 7839 өрхийн нийт 27405 хүн оршин сууж байна. Нийт хүн амын 51.7% нь эмэгтэй, 48.3% эрэгтэй байна. Өмнөх жилтэй харьцуулахад 1415 хүнээр өссөн байна.

Хөдөлмөр эрхлэлтийн түвшин: Сайншанд сумын хэмжүүнд нь хөдөлмөрийн насны иргэн 12,3 мянган ажиллагсад байна. Төрийн байгууллагад 15.7 хувь, үйлчилгээний салбарт 25 хувь, ХАА болон бусад салбарт үлдсэн хувь нь ажиллаж байна.

Боловсрол: Ерөнхий боловсролын таван сургуулийн 152 бүлэгт 4804 хүүхэд сурч, 231 багш ажиллаж, багшлах боловсон хүчин 100 хувь хангагдсан. Сайншанд сумын харьяаны 9 цэцэрлэгийн нийт 50 бүлэгт 1534 хүүхэд сурч хүмүүжиж байна. Мэргэжлийн сургалт үйлдвэрлэлийн төвд 856, Төмөр замын мэргэжлийн сургалт үйлдвэрлэлийн төвд 168, ЭМШУИС-ийн Дорноговь салбар сургуульд 1035 оюутан, сурагч суралцаж байна.

Эрүүл мэнд: Сайншанд сумын нэгдсэн эмнэлэг нь их эмч, 5 сувилагч, 2 асрагч, 3 туслах ажилтан, 8 ортой. Тус эмнэлгээр жилдээ 295-300 орчим иргэд хэвтэн эмчлүүлдэг. Өдөрт амбулаторид 20-30 гаруй иргэн үзлэгт хамрагддаг байна.

Мал аж ахуй: 2022 оны малын тооллогоор нийт 139830 толгой мал тоологдсон нь 2019 оноос 147300 толгой малаар өссөн. Сумын малтай өрхийн тоо 2020 оны байдлаар 484 болж өмнөх оноос 39 өрхөөр өссөн үзүүлэлт гарчээ. Нийт тэмээ 45.38, адуу 165.03, үхэр 103.75, хонь 1069.69, ямаа 1167.7 мянган тоо толгой байна.

Газар тариалан: Сайншанд сумын хэмжээнд 32 иргэн, 1 аж ахуйн нэгж газар тариалан эрхэлдэг. 25.1 га-д тариалалт хийснээс 11.6 га-гаас 58,6 тн төмс, 9,8 га-гаас 63.2 тн хүнсний ногоо, 3.69 га-гаас 9,1 тн тэжээлийн ургамал, нийт 130.9 тн ургац хураан авсан.

**ДОРНОГОВЬ АЙМГИЙН САЙНШАНД СУМЫН НУТАГТ БАЙРЛАХ “ТӨМӨР ЗАМ БОЛОН
АВТО ТЭЭВРИЙН АЧИЛТ, БУУЛГАЛТЫН ТАЛБАЙ” ТӨСЛИЙН 2024 ОНЫ БАЙГАЛЬ
ОРЧНЫ МЕНЕЖМЕНТИЙН ТӨЛӨВЛӨГӨӨ**

Төсвийн орлого, зарлага: Төмөр замын томоохон боомт хотуудын нэг. Аж үйлдвэрийн салбар өнгөрсөн онд 5.6 тэрбум төгрөгийн бүтээгдэхүүн үйлдвэрлэж 4.5 тэрбум төгрөгийн бүтээгдэхүүнийг дотоод, гадаадын зах зээлд борлуулсан байна.

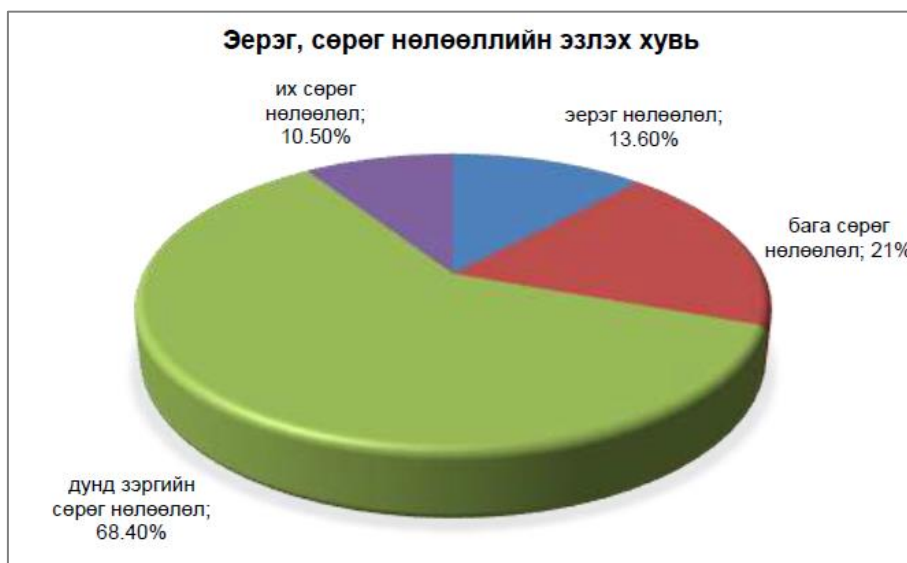
Хүснэгт 8. Нийгэм, эдийн засаг, хүний эрүүл мэндэд үзүүлэх нөлөөллийн түвшин

№	Нөлөөлөл	Нөлөөллийн оноо								Нөлөөллийн түвшин	Тайлбар
		C	Di	S	O	E	D u	R	Σ		
1	Ажил эрхлэлтийн түвшин нэмэгдэх	+1	1	3	2	3	2	2	+13	“Эерэг” нөлөөлөл дунд зэрэг	Төсөл хэрэгжих хугацаанд тодорхой тооны иргэд тогтмол ажлын байраар хангагдана.
2	Эдийн засгийн өсөлтөнд хувь нэмэр оруулах	+1	1	3	2	3	2	2	+13	“Эерэг” нөлөөлөл дунд зэрэг	Улсын төсөвт татвар хураамж төвлөрүүлэх замаар эдийн засгийн өсөлтөд эерэгээр нөлөөлнө.
3	Монгол улсын экспортын бараа бүтээгдэхүүний хэмжээ өсөх	+1	1	2	2	2	2	2	+11	“Эерэг” нөлөөлөл дунд зэрэг	Замын-Үүдийн боомтоор нэвтрүүлэх зөвшөөрлийн дагуу
4	Агаарын бохирдлын улмаас ажилчдын эрүүл мэндэд сөргөөр нөлөөлөх	-1	2	3	3	1	2	1	-12	Их сөрөг нөлөөтэй	Орчинд тоосжилт ихээр үүсэх, мөн хүнд даацын машин механизмын хөдөлгүүрээс гарах агаар бохирдуулагч хорт бодисын нөлөөгөөр мэргэжлээс шалтгаалах өвчлөлд өртөж болзошгүй.
Дүгнэлт: Бүх нөлөөлөл сөрөг нөлөөтэй байна. Нийт нөлөөллүүд нь дунд зэрэг сөрөг нөлөөтэй байна.											

3.2. Төслийн гол сөрөг нөлөөлөл

Төмөр зам болон авто тээврийн ачилт буулгалтын талбай байгуулах төслийн барилга, газар шорооны ажил болон төслийн үйл ажиллагааны үед хүрээлэн буй орчин, хүний эрүүл мэндэд үзүүлэх нөлөөллийн түвшинг тогтоох зорилгоор эерэг болон сөрөг нөлөөллүүдийг тодорхойлоход төслийн үйл ажиллагааны явцад байгаль орчинд үзүүлэх эерэг, сөрөг нөлөөллүүдийн эрчмийг нь тодорхойлбол нийт нөлөөллийн 13.6% нь эерэг нөлөөлөл, 21.1% нь бага хүчтэй сөрөг нөлөөлөл, 68.4% нь дунд зэргийн хүчтэй сөрөг нөлөөлөл, 10.5% нь их эрчимтэй сөрөг нөлөөлөл байна.

**ДОРНОГОВЬ АЙМГИЙН САЙНШАНД СУМЫН НУТАГТ БАЙРЛАХ “ТӨМӨР ЗАМ БОЛОН
АВТО ТЭЭВРИЙН АЧИЛТ, БУУЛГАЛТЫН ТАЛБАЙ” ТӨСЛИЙН 2024 ОНЫ БАЙГАЛЬ
ОРЧНЫ МЕНЕЖМЕНТИЙН ТӨЛӨВЛӨГӨӨ**

Зураг 24. Төслийн үйл ажиллагааны явцад илрэх эерэг ба сөрөг нөлөөллийн эзлэх хувь

Байгаль орчны нөлөөллийн нарийвчилсан үнэлгээний явцад тодорхойлсон байгаль орчны бүрэлдэхүүн хэсгүүдэд үзүүлэх нөлөөллийн эрчмийг доорх зургаар үзүүллээ.

Зураг 25. Төслийн үйл ажиллагаанаас байгаль орчны бүрэлдэхүүн хэсгүүдэд үзүүлэх нөлөөллийн эрчим

Үйл ажиллагааны явцад аюултай сөрөг нөлөөлөл ажиглагдахгүй бөгөөд орчны бүрэлдэхүүн хэсгүүдээс агаар мандал, хөрсөн бүрхэвч, ургамлан нөмрөгт хамгийн их сөрөг нөлөөлөл үзүүлэхээр байна. Их эрчимтэй нөлөөлөл нь агаар орчинд үзүүлэх тоосжилтын нөлөө байхаар байна.

Агаар мандал: Төслийн барилга бүтээн байгуулалтын үйл ажиллагаа явагдаж эхлэх үед тухайн орчны элэгдэж эвдэрсэн зам талбайгаас тээврийн хэрэгслийн хөдөлгөөн болон салхины үйлчиллээр тоосжилт үүсэх, хүнд даацын автомашины хөдөлгүүрээс үүсэх хорт хий зэрэг нь орчны агаарын чанарт сөргөөр нөлөөлнө. Үндсэн үйл ажиллагааны үед нүүрс ачих, буулгах үед болон нүүрсний овоолгоос салхины үйлчлэлээр, ачаа тээврийн автомашины хөдөлгөөнөөр үүсэх

**ДОРНОГОВЬ АЙМГИЙН САЙНШАНД СУМЫН НУТАГТ БАЙРЛАХ “ТӨМӨР ЗАМ БОЛОН
АВТО ТЭЭВРИЙН АЧИЛТ, БУУЛГАЛТЫН ТАЛБАЙ” ТӨСЛИЙН 2024 ОНЫ БАЙГАЛЬ
ОРЧНЫ МЕНЕЖМЕНТИЙН ТӨЛӨВЛӨГӨӨ**

тоосжилт болон тэдгээрийн хөдөлгүүрээс үүсэх хорт хий зэрэг нь орчны агаарын чанарт сөргөөр нөлөөлнө.

Хөрсөн бүрхэвч, ургамлан нөмрөг: Талбайн хэмжээнд тархсан хөрс нийтдээ эмзэг төрлийн хөрстэй, өнгөн сайр чулуун хучаас сөхөгдөж, хөрс ухагдаж эвдрэлд орсон тохиолдолд салхи, усны нөлөөгөөр амархан элэгдэж, эвдрэлд орох шинжтэй байна. Иймд барилга, бүтээн байгуулалтын үед нутаг дэвсгэрийн өнгөн хөрс элэгдэл эвдрэлд өртөж, ургамал талхлагдаж, зулгарч, устаж үгүй болно. Мөн талбайд байгуулагдах авто зам, бусад нүүрс хадгалах, ачих буулгах талбайнуудын хөрсийг хайргаар болон байгалийн хөрсийг нягтаршуулж ашиглахаар төлөвлөж байгаа зэргээс хөрс элэгдэх нөхцөл ихтэйг харуулж байна.

ДӨРӨВ. БАЙГАЛЬ ОРЧНЫ МЕНЕЖМЕНТИЙН ТӨЛӨВЛӨГӨӨНИЙ ЗОРИЛГО, ГОЛ ЗОРИЛТ, ХАМРАХ ХҮРЭЭ

Дорноговь аймгийн Сайншанд сумын нутагт байрлах “Төмөр зам болон авто тээврийн ачилт, буулгалтын талбай” төслийн байгаль орчны менежментийн төлөвлөгөө нь төслийн байгаль орчинд учруулж болзошгүй сөрөг нөлөөллийг төслийн технологи ажиллагааны онцлогтой нь уялдуулан ОУ-ын хэмжээнд хүлээн зөвшөөрөгдсөн гол болон болзошгүй нөлөөллийг тодорхойлох арга, аргачлалын дагуу байгаль орчны бүрэлдэхүүн хэсгүүдийг тус бүрд нь авч үзсэний үндсэн дээр байгаль орчныг хамгаалах бусад багц хууль, холбогдох журам, зааврын дагуу хийж гүйцэтгэсэн болно.

Байгаль орчныг хамгаалах менежментийн төлөвлөгөө нь байгаль орчныг хамгаалах, нөхөн сэргээх талаар Монгол Улсын хуулиуд, шинээр гарч буй шаардлагатай уялдан байнга шинэчлэгдэж байх баримт бичиг төдийгүй төслийн хэрэгжилтийн үе шатанд байгаль хамгаалах, болзошгүй сөрөг нөлөөллийг тухай бүр нь бууруулж нөхөн сэргээх зорилтыг хангах үүрэгтэй юм.

2024 оны байгаль орчны менежментийн төлөвлөгөөний гол зорилт нь байгаль орчны нарийвчилсан үнэлгээнд тусгасан байгаль орчны бүрэлдэхүүн хэсэгт нөлөөлөх сөрөг нөлөөллөөс урьдчилан сэргийлэх, бууруулах, арилгах арга хэмжээг хэрэгжүүлж, тухайн жил бүр мөрдөн ажилладаг байгаль орчныг хамгаалах, орчны хяналт шинжилгээний хөтөлбөрийн төлөвлөгөөг хэрэгжүүлэхэд оршино.

2024 оны байгаль орчны менежментийн төлөвлөгөөний зорилго нь төслийн төгсгөлийн ажлын үе шатанд байгаль орчинд учруулах гол болон болзошгүй сөрөг нөлөөллийг тодорхойлж, сөрөг нөлөөллөөс урьдчилсан сэргийлэх, бууруулах, арилгах арга хэмжээг хэрэгжүүлэх хугацаа, зардал, хариуцах эзний хамтаар төлөвлөн үйл ажиллагаандаа мөрдөж ажиллахад чиглэнэ.

**ДОРНОГОВЬ АЙМГИЙН САЙНШАНД СУМЫН НУТАГТ БАЙРЛАХ “ТӨМӨР ЗАМ БОЛОН АВТО ТЭЭВРИЙН АЧИЛТ, БУУЛГАЛТЫН ТАЛБАЙ”
ТӨСЛИЙН 2024 ОНЫ БАЙГАЛЬ ОРЧНЫ МЕНЕЖМЕНТИЙН ТӨЛӨВЛӨГӨӨ**

ТАВ. СӨРӨГ НӨЛӨӨЛЛИЙГ БУУРУУЛАХ АРГА ХЭМЖЭЭНИЙ ТӨЛӨВЛӨГӨӨ

Байгаль орчны нөлөөллийн нарийвчилсан үнэлгээний явцад төслийн үйл ажиллагаанаас тухайн нутгийн байгаль орчинд үзүүлэх гол болон болзошгүй сөрөг нөлөөллийг бууруулах арга хэмжээ, түүнээс урьдчилан сэргийлэх, үр дагаврыг арилгах арга хэмжээ, тэдгээрийг хэрэгжүүлэх хугацаа, шаардагдах хөрөнгө зардлын хамт тодорхойлж, баримтлах хууль, дүрэм журам, стандартуудыг хамтатган 2024 онд хэрэгжүүлэх байгаль хамгаалах төлөвлөгөөг боловсруулав.

Хүснэгт 9. Сөрөг нөлөөллийг бууруулах арга хэмжээний төлөвлөгөө

№	Гол ба болзошгүй сөрөг нөлөөлөл	Сөрөг нөлөөллийг арилгах, бууруулах арга хэмжээ	Арга хэмжээний цар, хэмжээ	Нэгжийн өртөг /төг/	Тоо, хэмжээ	Нийт зардал /төг/	Хэрэгжүүлэх хугацаа, давтамж	Баримтлах стандарт, аргачлал
<i>Агаар орчин</i>								
1	Нүүрс тээвэрлэх, ачих, буулгах зэрэг төслийн талбай дээр хийгдэх ажлын үед тоос, тоосжилт үүсэх	Тоосжилт бууруулах 8 м-ээс багагүй өндөртэй зориулалтын хашааг талбайн хойд болон баруун талыг тойруулан барих, тогтмол засварлаж байх, бүрэн бүтэн байдалд хяналт тавих	Талбайн хойд болон баруун талд 900 м урт			Үйл ажиллагааны зардлаар	2024 онд тогтмол хянаж байх	- Агаарын чанарын стандартын зөвшөөрөгдөх дээд хэмжээ (ЗДХ) MNS 4585:2007 (Гадна агаарын ЗДХ) - Агаарын чанарын нийтлэг асуудал. Нарийн ширхэгтэй тоосыг тодорхойлох арга MNS 5364:2004
2		Тоосжилт үүсгэж буй зам талбайн тоосжилтыг дарах усалгаа хийх	10000 м ² зам, 60000 м ² талбай			Үйл ажиллагааны зардлаар	2024 онд тогтмол	
3		Төслийн ачиж буулгах талбайн орц гарцны хэсгийг хайрган хучилттай болгох	Талбайн орц гарцны хэсэг			Үйл ажиллагааны зардлаар	2024 онд	
4		Төслийн талбай орчмын авто машины хөдөлгөөнд хяналт тавьж, хурдны хязгаар тогтоох (шороон замд 20-40 км/цаг-с хэтрүүлэхгүй)	Эзэмшил талбайн дундах зам, нүүрс ачих			Үйл ажиллагааны зардал	2024 онд	

**ДОРНОГОВЬ АЙМГИЙН САЙНШАНД СУМЫН НУТАГТ БАЙРЛАХ “ТӨМӨР ЗАМ БОЛОН АВТО ТЭЭВРИЙН АЧИЛТ, БУУЛГАЛТЫН ТАЛБАЙ”
ТӨСЛИЙН 2024 ОНЫ БАЙГАЛЬ ОРЧНЫ МЕНЕЖМЕНТИЙН ТӨЛӨВЛӨГӨӨ**

№	Гол ба болзошгүй сөрөг нөлөөлөл	Сөрөг нөлөөллийг арилгах, бууруулах арга хэмжээ	Арга хэмжээний цар, хэмжээ	Нэгжийн өртөг /төг/	Тоо, хэмжээ	Нийт зардал /төг/	Хэрэгжүүлэх хугацаа, давтамж	Баримтлах стандарт, аргачлал
		шороон замын маршрут гаргаж тэмдэгжүүлэх;	буулгах талбай					
5	Тээврийн хэрэгслийн хөдөлгүүрээс хорт хий ялгарах	Тээврийн хэрэгслийг жил бүр үзлэгт хамруулж, агаарын бохирдлын төлбөрийг төлөх, тээврийн хэрэгслийн засвар үйлчилгээг цаг тухайд нь хийх;	Үйл ажиллагаанд ашигладаг тээврийн хэрэгслүүд	Дотоод төлөвлөлтөөр хийгдэнэ			2024 онд	MNS 5013:2009/MNS 5014:2009 “Дизель болон бензин хөдөлгүүртэй автомашин– утааны тортогжилтын ЗДХ ба хэмжих арга”
6	Ахуйн хог хаягдлаар Агаар бохирдох	Ахуйн хаягдлыг ил задгай хаяхгүй байх, хаягдлын цэгийг стандартын шаардлагад нийцүүлэн битүүмжлэл сайтай хийх, хаягдлыг богино хугацаанд нутаг дэвсгэрээс зөвшөөрөгдсөн цэг рүү зайлуулах	Хаягдлын цэгийн орчимд	Хог хаягдлын менежментийн Төлөвлөгөөнд тусгасаны дагуу			2024 онд	- Хог хаягдлын тухай хууль, 2017 он - Ахуйн хог хаягдлыг тээвэрлэхэд тавих ерөнхий шаардлага MNS 5344 : 2011
Газрын гадарга, хөрсөн бүрхэвч								
7	Хог хаягдлаар газрын гадарга, хөрсөн бүрхэвч бохирдох	Хаягдлын цэгийг стандартын шаардлагад нийцүүлэн хөрснөөс тусгаарласан битүүмжлэл сайтай, галд тэсвэртэй материалаар хийх	Төслийн хаягдлын цэгийн орчимд	Хог хаягдлын менежментийн төлөвлөгөөнд тусгасаны дагуу			2024 онд	- Хог хаягдлын тухай хууль, 2017 он - Хаягдлын цэгийн стандарт MNS BS 5906:2015 - Ахуйн хог хаягдлыг тээвэрлэхэд тавих ерөнхий шаардлага MNS 5344 : 2011
8		Хог хаягдлыг ил задгай хаяхгүй байх, хаягдлыг үүсэх шатанд нь ангилан ялгаж дахин боловсруулах боломжтой хаягдлыг дахиварын үйлдвэрт тушаах, боловсруулах боломжгүй хаягдлыг богино						

**ДОРНОГОВЬ АЙМГИЙН САЙНШАНД СУМЫН НУТАГТ БАЙРЛАХ “ТӨМӨР ЗАМ БОЛОН АВТО ТЭЭВРИЙН АЧИЛТ, БУУЛГАЛТЫН ТАЛБАЙ”
ТӨСЛИЙН 2024 ОНЫ БАЙГАЛЬ ОРЧНЫ МЕНЕЖМЕНТИЙН ТӨЛӨВЛӨГӨӨ**

№	Гол ба болзошгүй сөрөг нөлөөлөл	Сөрөг нөлөөллийг арилгах, бууруулах арга хэмжээ	Арга хэмжээний цар, хэмжээ	Нэгжийн өртөг /төг/	Тоо, хэмжээ	Нийт зардал /төг/	Хэрэгжүүлэх хугацаа, давтамж	Баримтлах стандарт, аргачлал
		хугацаанд нутаг дэвсгэрээс зөвшөөрөгдсөн цэг рүү зайлуулах						
9	Бохирын цооногоор дамжин хөрс бохирдох	Холбогдох журмын дагуу бохирын цооногийн тохижуулалтыг хийх	Төслийн шингэн хаягдлын цэгийн орчимд	Хог хаягдлын менежментийн төлөвлөгөөнд тусгасаны дагуу			2024 он	- Хог хаягдлын тухай хууль, 2017 он - Ус ашиглагч иргэн, аж ахуйн нэгж, байгууллага нь ахуйн бохир ус зайлуулах цэгээ ус тусгаарлагчаар тусгаарлаж тохижуулах журам.
10		Бага оврын ахуйн бохир ус цэвэрлэх байгууламжийн байнгын бүрэн бүтэн байдал, үйл ажиллагаанд анхаарч ажиллах,						
11	Талбайн газрын гадарга, хөрс элэгдэл эвдрэлд өртөх	Автомашинны зам, зогсоолыг дагтаршуулах, усалж байх	Эзэмшил талбайд	Нөхөн сэргээлт, ногоон байгууламжийн төлөвлөгөөний дагуу			2024 онд	- “Авто зогсоол. Ангилал ба ерөнхий шаардлага” MNS 5342 : 2007 - “Эвдэрсэн газрыг ургамалжуулах техникийн шаардлага” MNS 5918:2008
12		Ногоон байгууламж байгуулах						
13	Тос тосолгооны материалын хаягдлаар хөрс бохирдох	Шатах тослох материал асгарч гоожвол нэн даруй элс, даавуу зэрэгт шингээн авах, бохирдсон хөрсийг хусаж авах, саармагжуулах арга хэмжээ авах	Автомашинны зогсоол, нүүрс ачих буулгах талбайн орчинд	Хог хаягдлын менежментийн төлөвлөгөөнд тусгасаны дагуу			2024 онд үйл ажиллагааны туршид	- Хөрс. Эрүүл ахуйн үзүүлэлтүүдийн зөвшөөрөгдөх хэмжээ MNS 3297:1991 - Хөрсний чанар. Хөрс бохирдуулагч бодис элементүүдийн

**ДОРНОГОВЬ АЙМГИЙН САЙНШАНД СУМЫН НУТАГТ БАЙРЛАХ “ТӨМӨР ЗАМ БОЛОН АВТО ТЭЭВРИЙН АЧИЛТ, БУУЛГАЛТЫН ТАЛБАЙ”
ТӨСЛИЙН 2024 ОНЫ БАЙГАЛЬ ОРЧНЫ МЕНЕЖМЕНТИЙН ТӨЛӨВЛӨГӨӨ**

№	Гол ба болзошгүй сөрөг нөлөөлөл	Сөрөг нөлөөллийг арилгах, бууруулах арга хэмжээ	Арга хэмжээний цар, хэмжээ	Нэгжийн өртөг /төг/	Тоо, хэмжээ	Нийт зардал /төг/	Хэрэгжүүлэх хугацаа, давтамж	Баримтлах стандарт, аргачлал
								зөвшөөрөгдөх дээд хэмжээ MNS 5850:2008.
14	Машины сэлбэг хэрэгсэл, дугуйн хаягдлаар хөрс бохирдох	Сэлбэг хэрэгсэл, дугуйн хаягдлыг тусгаарласан хашлага бүхий тусгай талбайд хуримтлуулах	Хаягдлын цэгийн орчимд	Хог хаягдлын менежментийн төлөвлөгөөнд тусгасаны дагуу			2024 оны 2-р улиралд	- Хог хаягдлын тухай хууль, 2017 он - Аюултай хог хаягдлыг түр хадгалах, цуглуулах, тээвэрлэх, дахин боловсруулах, устгах болон бүртгэх, тайлагнах журам,
Ургамлан нөмрөг								
15	Ургамлан нөмрөг устаж шууд нөлөөлөлд өртөх	Олон наст ургамал тарьж, зүлэгжүүлэх, мод тарих ажлыг мэргэжлийн байгууллагын тусламжтайгаар хийж гүйцэтгэх	Төслийн талбайд	Ногоон байгууламж байгуулах зардалд тусгах			2024 онд	“Эвдэрсэн газрыг ургамалжуулах техникийн шаардлага” MNS 5918:2008
16	Хүн болон машин механизмуудын замбараагүй хөдөлгөөнөөс болоод ургамлан нөмрөг доройтох	Үйл ажиллагааны нөлөөлөлд өртөөгүй газруудад зөвшөөрөлгүй автомашин, машин механизмуудын хөдөлгөөнийг хориглох төслийн талбайд явган хүний болон машин техникийн хөдөлгөөний зам, маршрутыг тогтоож, тэмдэгжүүлэх, даган мөрдөх	Төслийн талбай	“Шижир зүүнбаян хөгжил” ХХК-ийн өдөр тутмын үйл ажиллагаанд орно			2024 онд өдөр бүр	
Усан орчин								
17	Төслийн талбай, барилгын эргэн тойрны	Унд, ахуйн хэрэглээний усанд тогтмол шинжилгээ хийлгэж байх	Унд, ахуйн хэрэглээний	Орчны хяналт шинжилгээний хөтөлбөрт тусгагдсан			2024 онд улиралд 1 удаа	MNS 0900:2018 Ундны ус. Эрүүл

**ДОРНОГОВЬ АЙМГИЙН САЙНШАНД СУМЫН НУТАГТ БАЙРЛАХ “ТӨМӨР ЗАМ БОЛОН АВТО ТЭЭВРИЙН АЧИЛТ, БУУЛГАЛТЫН ТАЛБАЙ”
ТӨСЛИЙН 2024 ОНЫ БАЙГАЛЬ ОРЧНЫ МЕНЕЖМЕНТИЙН ТӨЛӨВЛӨГӨӨ**

№	Гол ба болзошгүй сөрөг нөлөөлөл	Сөрөг нөлөөллийг арилгах, бууруулах арга хэмжээ	Арга хэмжээний цар, хэмжээ	Нэгжийн өртөг /төг/	Тоо, хэмжээ	Нийт зардал /төг/	Хэрэгжүүлэх хугацаа, давтамж	Баримтлах стандарт, аргачлал
	газарт хатуу хог хаягдал хуримтлагдах, гүний усанд бохирдол үүсэх		усан хангамж					ахуйн шаардлага, чанар, аюулгүй байдлын үнэлгээ
18	Бохирын цооногоор дамжин гүний ус бохирдох	Ахуйн бохир усны чанарт анхаарах, бага оврын цэвэрлэх байгууламжийн байнгын хэвийн ажиллагаанд анхаарч ажиллах	Бохирын цооногийн орчимд	Хог хаягдлын менежментийн төлөвлөгөөнд тусгасаны дагуу болон ОХШХ-т тусгасны дагуу			2024 онд	- Хог хаягдлын тухай хууль, 2017 он

**ДОРНОГОВЬ АЙМГИЙН САЙНШАНД СУМЫН НУТАГТ БАЙРЛАХ “ТӨМӨР ЗАМ БОЛОН
АВТО ТЭЭВРИЙН АЧИЛТ, БУУЛГАЛТЫН ТАЛБАЙ” ТӨСЛИЙН 2024 ОНЫ БАЙГАЛЬ
ОРЧНЫ МЕНЕЖМЕНТИЙН ТӨЛӨВЛӨГӨӨ**

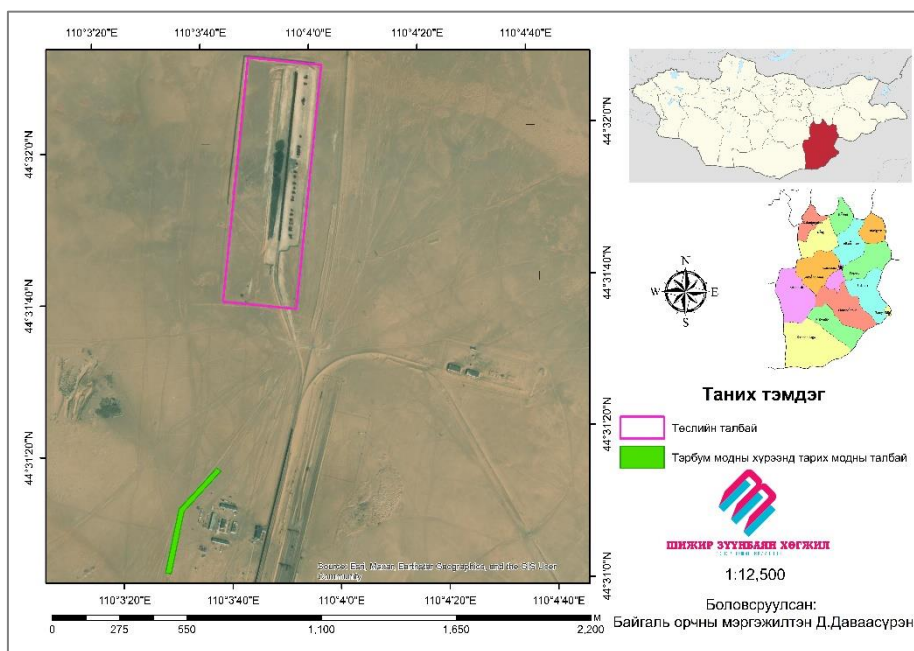
ЗУРГАА. ОРЧНЫ ТОХИЖИЛТ, НӨХӨН СЭРГЭЭЛТИЙН ТӨЛӨВЛӨГӨӨ

2024 оны байгаль орчны менежментийн төлөвлөгөөний, орчны тохижилт, цэцэрлэгжүүлэлтийн төлөвлөгөөнд ачилт буулгалтын талбайд мод бут сөөг тарих нөхөн сэргээх ажлыг MNS 4918:2000 стандартын дагуу ургамалжуулалт, ногоон байгууламж, мод тарих ажлын үйл ажиллагааг эхлүүлэхээр төлөвлөсөн.

Хүснэгт 10. Орчны тохижилт, нөхөн сэргээлтийн төлөвлөгөө

Гол ба болзошгүй сөрөг нөлөө	Урьдчилан сэргийлэх бууруулах, арилгах арга хэмжээ	Арга хэмжээний цар, хэмжээ	Нэгжийн өртөг /төг/	Нийт зардал /төг/	Хариуцах эзэн	Баримтлах стандарт, аргачлал
<i>Ургамлан бүрхэвч, орчны тохижилт</i>						
Нүүрс тээвэрлэлт, ачилт буулгалтын улмаас ургамлан нөмрөг устан, орчны ургамлан бүрхэвч доройтох	Ногоон байгууламж бий болгох	Сайншанд сумын тогтоосон бүсэд, орон нутгийн заасан цэгт болон төслийн талбайд	Нийт 5000 ширхэг мод /Суулгацны үнэ 5000 төгрөг/= 25,000,000	Мэргэжлийн байгууллагын гэрээний үнийн дүнгээр дотоод зардлаар тооцож үйл ажиллагааны зардалд тусгах	“Шижир зүүнбаян хөгжил” ХХК,	- “Мод, сөөгний үр тарих. Ерөнхий шаардлага MNS 6253-2:2011” - Орон нутагтай хамтран ажиллах - Ногоон байгууламжийн арчилгаа хариуцсан ажилтан хамтран
	Ногоон байгууламжийн усалгаа, арчилгаа	Тарьсан мод				
Төслийн үйл ажиллагаанаас хөрсөн бүрхэвч, газрын хэвлий бохирдох	Цэвэрлэгээ, арчилгааг тогтмол хийж байх	Талбайн гадна, дотор талбайд	Үйл ажиллагааны хүрээнд	Төслийн талбайд ажиллаж буй нийт ажилчид	Бүх нийтийн цэвэрлэгээ хийх болон талбайн цэвэрлэгээ хариуцсан ажилтантай байх	
Тэрбум модны хүрээнд тарих модны суулгацны зардал					25,000,000	

ДОРНОГОВЬ АЙМГИЙН САЙНШАНД СУМЫН НУТАГТ БАЙРЛАХ “ТӨМӨР ЗАМ БОЛОН
АВТО ТЭЭВРИЙН АЧИЛТ, БУУЛГАЛТЫН ТАЛБАЙ” ТӨСЛИЙН 2024 ОНЫ БАЙГАЛЬ
ОРЧНЫ МЕНЕЖМЕНТИЙН ТӨЛӨВЛӨГӨӨ

Зураг 26. Тэрбум модны хүрээнд тарих модны талбайн байршил

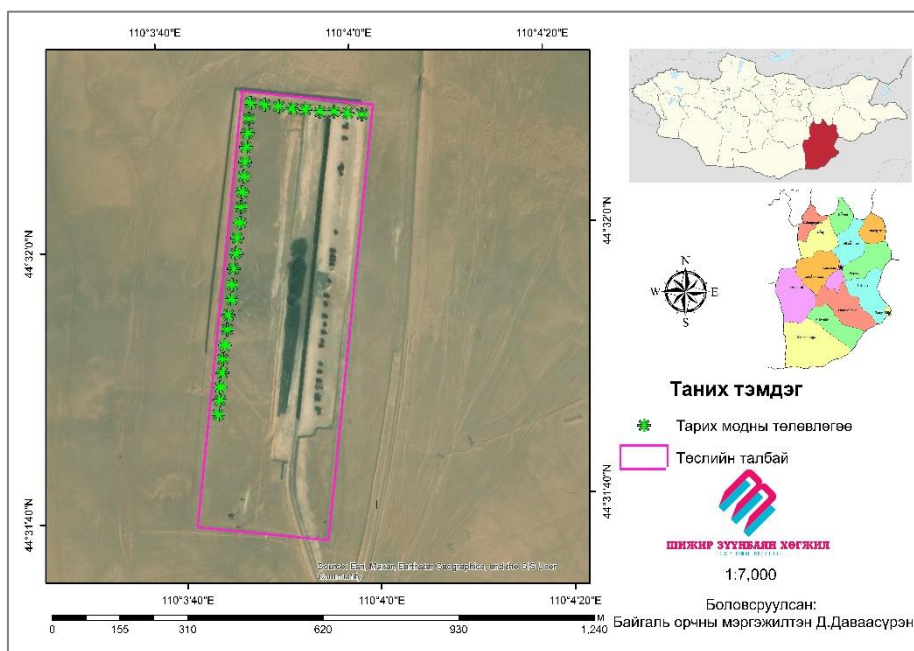
Монгол Улсын Ерөнхийлөгчийн санаачилсан “Тэрбум мод” үндэсний хөдөлгөөний хүрээнд төслийн талбайн баруун урд, Дорноговь аймгийн Сайншанд сумын засаг даргын тамгын газраас заасан 10810 м² байрлах зам дагуух талбайд 5000 ширхэг мод тарихаар төлөвлөв.

Зураг 27. Тэрбум модны хүрээнд тарих модны талбай

Төмөр зам болон авто тээврийн ачилт буулгалтын талбайн бүтээн байгуулалтын үед байгалийн ургамлан нөмрөг талхлагдаж, зулгарч, устаж үгүй болно. Талбайг тойруулан барих хашааны хойд болон баруун талаар 2 эгнээ мод, сөөг тарина гэж төлөвлөсөн. Орчны тохижилтын хүрээнд тарх модны төлөвлөгөөг дараах зургаар харууллаа.

ДОРНОГОВЬ АЙМГИЙН САЙНШАНД СУМЫН НУТАГТ БАЙРЛАХ “ТӨМӨР ЗАМ БОЛОН
АВТО ТЭЭВРИЙН АЧИЛТ, БУУЛГАЛТЫН ТАЛБАЙ” ТӨСЛИЙН 2024 ОНЫ БАЙГАЛЬ
ОРЧНЫ МЕНЕЖМЕНТИЙН ТӨЛӨВЛӨГӨӨ

Зураг 28. Тарих модны байршлын төлөвлөгөө

**ДОРНОГОВЬ АЙМГИЙН САЙНШАНД СУМЫН НУТАГТ БАЙРЛАХ “ТӨМӨР ЗАМ БОЛОН
АВТО ТЭЭВРИЙН АЧИЛТ, БУУЛГАЛТЫН ТАЛБАЙ” ТӨСЛИЙН 2024 ОНЫ БАЙГАЛЬ
ОРЧНЫ МЕНЕЖМЕНТИЙН ТӨЛӨВЛӨГӨӨ**

ДОЛОО. ТҮҮХ СОЁЛЫН ӨВИЙГ ХАМГААЛАХ АРГА ХЭМЖЭЭНИЙ ТӨЛӨВЛӨГӨӨ

Дорноговь аймгийн Сайншанд сумын Зүүнбаянд байрлах Төмөр зам болон авто тээврийн ачилт, буулгалтын талбай болон түүний орчимд одоогоор түүх, соёлын өв, дурсгалт олдвор тэмдэглэгдээгүй бөгөөд хэрвээ тус төслийн үйл ажиллагааны явцад археологи, палеонтологийн олдвор, түүх соёлын дурсгалт зүйлс илэрвэл үйл ажиллагаагаа түр зогсоож энэ тухай Сайншанд сумын, засаг дарга, цагдаагийн болон уг асуудлыг эрхэлсэн эрдэм шинжилгээний байгууллагад нэн даруй мэдэгдэх ба цаашид Монгол улсын “Соёлын өвийг хамгаалах тухай хууль” болон бусад холбогдох хууль тогтоомжыг мөрдөн ажиллах болно.

Хүснэгт 11. Түүх, соёлын өвийг хамгаалах арга хэмжээний төлөвлөгөө

№	Нөлөөлд өртөх түүх, соёлын өв	Хамгаалах арга хэмжээ	Арга хэмжээний цар хэмжээ	Хэрэгжүүлэх хугацаа ба давтамж	Баримтлах эрх зүйн баримт бичиг
1	Археологийн дурсгал, олдвор	Төслийн барилга байгууламжийн ажлын үед соёлын биет өв илэрвэл төсөл хэрэгжүүлэгч нь ажлаа зогсоож, Энэ тухай сумын Засаг дарга, цагдаагийн болон уг асуудлыг хариуцсан байгууллагад мэдэгдэх.	“Шижир зүүнбаян хөгжил” ХХК-ийн ачилт буулгалтын хяналтын талбай	2024 онд соёлын биет өв илэрсэн тохиолдолд	Соёлын өвийн тухай хуулийн 38.3
2	Палеонтологийн дурсгал, олдвор				

**ДОРНОГОВЬ АЙМГИЙН САЙНШАНД СУМЫН НУТАГТ БАЙРЛАХ “ТӨМӨР ЗАМ БОЛОН
АВТО ТЭЭВРИЙН АЧИЛТ, БУУЛГАЛТЫН ТАЛБАЙ” ТӨСЛИЙН 2024 ОНЫ БАЙГАЛЬ
ОРЧНЫ МЕНЕЖМЕНТИЙН ТӨЛӨВЛӨГӨӨ**

НАЙМ. ОСОЛ, ЭРСДЛИЙН МЕНЕЖМЕНТИЙН ТӨЛӨВЛӨГӨӨ

“Төмөр зам болон авто тээврийн ачилт буулгалтын талбай” төслийн үйл ажиллагааны явцад төрөл бүрийн осол гарч болзошгүй бөгөөд гол төлөв хүмүүсийн өөрсдийнх нь үйл ажиллагаанаас үүдэн гардаг. Энэ нь машин техник, тоног төхөөрөмжүүдтэй харьцаж ажиллах зэрэг бүхий л үйл ажиллагаатай шууд холбоотой. Өөрөөр хэлбэл, ажилчид, инженер техникийн ажилтнууд ажлын хариуцлага алдах, ялангуяа үйл ажиллагааны явцад технологийн горим зөрчсөнөөс элдэв осол гарч, үйл ажиллагааны хэвийн ажиллагаа саатах, ажиллагсдын эрүүл мэнд хохирох, хөдөлмөрийн чадвараа алдах, тахир дутуу болох, хүний амь нас эрсдэх зэрэг осол аваар гарч болзошгүй тул хөдөлмөр хамгаалал, аюулгүй ажиллагааг анхаарч ажиллах шаардлагатай.

Хүснэгт 12. Осол эрсдлийн менежментийн төлөвлөгөө

Болзошгүй аюул, осол сөрөг нөлөө	Урьдчилан сэргийлэх, хамгаалах арга хэмжээ	Арга Хэмжээний цар, хэмжээ	Нийт зардал сая. төг	Хэрэгжүүлэх хугацаа ба давтамж	Баримтлах эрх зүйн баримт бичиг
<i>Байгалийн гаралтай осол эрсдэл</i>					
Байгалийн гамшгийн улмаас ажилчдын эрүүл мэнд, техник тоног төхөөрөмжид эвдрэл гэмтэл гарч болзошгүй	Хүчтэй салхи шуурга, аянга цахилгаантай бороо орох үед үйл ажиллагааг түр зогсоох	Төсөл хэрэгжих бүс	Үйл ажиллагааны зардал	2024 он	Гамшгаас хамгаалах тухай хууль
	Гэнэтийн осол аваар, гал түймэр, усны аюул мэтийн гэнэтийн ослоос урьдчилан сэргийлэх, осол гарсан тохиолдолд шуурхай хэрэгжүүлэх арга хэмжээг зохион байгуулах талаар сургалт зохион байгуулах	Ачилт буулгалтын талбай		2024 он	
<i>Нийгмийн гаралтай осол эрсдэл</i>					
Болзошгүй осол, саатал, техник тоног, төхөөрөмжийн гэнэтийн аюул үүсэх	Техник, технологийн аюулгүй байдлыг тогтмол шалгах, хянах, бүртгэл хөтлөх	Төслийн хүрээнд ашиглагдах тоног төхөөрөмж, техник	Үйл ажиллагааны зардал	Төслийн өдөр тутмын үйл ажиллагаа	Гамшгаас хамгаалах тухай хууль
Төслийн талбайд цахилгаан үүсгүүр болон тамхины цог зэргээс гал түймэр гарч болзошгүй.	Гал унтраах багаж хэрэгслийг шаардлагатай газруудад байрлуулах болон галын хорыг байнга шалгах, цэнэглүүлэх	Төсөл хэрэгжих бүс	1,000,000	Үйл ажиллагааны туршид	

**ДОРНОГОВЬ АЙМГИЙН САЙНШАНД СУМЫН НУТАГТ БАЙРЛАХ “ТӨМӨР ЗАМ БОЛОН
АВТО ТЭЭВРИЙН АЧИЛТ, БУУЛГАЛТЫН ТАЛБАЙ” ТӨСЛИЙН 2024 ОНЫ БАЙГАЛЬ
ОРЧНЫ МЕНЕЖМЕНТИЙН ТӨЛӨВЛӨГӨӨ**

Болзошгүй аюул, осол сөрөг нөлөө	Урьдчилан сэргийлэх, хамгаалах арга хэмжээ	Арга Хэмжээний цар, хэмжээ	Нийт зардал сая. төг	Хэрэгжүүлэх хугацаа ба давтамж	Баримтлах эрх зүйн баримт бичиг
ХХАА-ны зөрчил	Ажиллагсдыг ХХАА-ны хувцас хэрэгсэл буюу бээлий, малгай, маск, хошуувч, хамгаалах хэрэгслээр бүрэн хангах, хэрэглүүлж хэвшүүлэх	Төслийн бүх ажилчид	Дотоод зардлаар	Өдөр тутам	Хөдөлмөрийн аюулгүй ажиллагаа, эрүүл ахуй MNS 4990:2000
Ажилчид бэртэх, эрүүл мэнд хохирох, амь нас эрсдэх, барилгын үйл ажиллагаа саатах, тоног төхөөрөмж эвдэрч гэмтэх	Ажилчдыг ажилд гарахын өмнө аюулгүй ажиллагааны зааварчилгаанд хамруулах	Төслийн талбай	-	Үйл ажиллагааны туршид	Хөдөлмөрийн аюулгүй байдлын тухай хууль
	Тээврийн хэрэгслийн бүрэн бүтэн байдалд байнгын хяналт тавьж, шаардлагатай тохиолдолд засвар үйлчилгээг хийлгэсэн байх, аюулгүй ажиллагааны шаардлага хангасан техник тоног төхөөрөмж, тээврийн хэрэгслийг үйлдвэрийн үйл ажиллагаанд хэрэглэх	Тээврийн хэрэгсэл, тоног төхөөрөмжүүдэд	Үйл ажиллагааны туршид өдөр бүр		
	Яаралтай анхны тусламжид шаардлагатай эм тариа, багаж хэрэгслийг байршуулах	Ачилт буулгалтын талбай	500,000	2024 онд	
Осол эрдлээс урьдчилан сэргийлэх зардал				1,500,000	

**ДОРНОГОВЬ АЙМГИЙН САЙНШАНД СУМЫН НУТАГТ БАЙРЛАХ “ТӨМӨР ЗАМ БОЛОН
АВТО ТЭЭВРИЙН АЧИЛТ, БУУЛГАЛТЫН ТАЛБАЙ” ТӨСЛИЙН 2024 ОНЫ БАЙГАЛЬ
ОРЧНЫ МЕНЕЖМЕНТИЙН ТӨЛӨВЛӨГӨӨ**

ЕС. ХОГ ХАЯГДЛЫН МЕНЕЖМЕНТИЙН ТӨЛӨВЛӨГӨӨ

Дорноговь аймгийн Сайншанд сумын нутагт байрлах “Төмөр зам болон авто тээврийн ачилт буулгалтын талбай” төслийн үйл ажиллагаанаас бий болж буй хог хаягдлын хэмжээг багасгах, аль болох бага хог хаягдал үүсгэх, хог хаягдлын хэмжээг бууруулах, үлдсэн хог хаягдлыг хүрээлэн буй орчинд аюулгүй байдлаар устгах зарчмыг баримтлан ажиллана.

Хүснэгт 13. Хог хаягдлын менежментийн төлөвлөгөө

№	Сөрөг нөлөөллийг арилгах, бууруулах арга хэмжээ	Сөрөг нөлөөллийн хамрах хүрээ	Нэгжийн зардал, төг	Тоо хэмжээ	Нийт зардал, төг	Баримтлах эрх зүйн баримт бичиг
Ахуйн хог хаягдал						
1	Энгийн хатуу хог хаягдлыг зайлуулах гэрээ байгуулах, гэрээний дагуу зайлуулах	Хүрээлэн буй орчин, хүний эрүүл мэнд	Гэрээнд заасан үнийн дүнгээр нэхэмжлэхийн дагуу төлөх			Хог хаягдлын тухай хууль
2	Хог хаягдлыг эх үүсвэр дээр нь ангилан ялгах хогийн сав гадна талбайд байрлуулах		3,500,000	1 ш	3500,000	
3	Талбайн оффис, авто болон вагон пүүний байранд 3 ангилдаг хогийн сав байрлуулах		15,000	6 ш	90,000	
4	Нийлэг, хуванцар, цаас, лааз гэх мэт дахивар хог хаягдлыг цуглуулж дахин боловсруулах үйлдвэрт нийлүүлэх		Үйл ажиллагааны зардлаар			Сайншанд сумын Эко говь, Мөрөөдлийн говь дахин боловсруулах үйлдвэрүүдэд нийлүүлэх
5	Бага оврын цэвэрлэх байгууламж ашиглан ахуйн бохир усыг цэвэршүүлэх, саарал усаар зам талбай, ногоон байгууламж услах		Үйл ажиллагааны зардлаар			Хог хаягдлын тухай хууль
Аюултай хог хаягдал						
5	Машин техникийн төмөр сэлбэг хэрэгсэл болон дугуйн хаягдлыг тусгай талбайд хуримтлуулан эрх бүхий дахин боловсруулах үйлдвэрт нийлүүлэх	Төслийн талбайд талбай дахь аюултай хог хаягдал түр хадгалах цэгт /бохирдсон алчуур, сав баглаа боодол, авто машины эд анги/	Гүйцэтгэлээр		Хог хаягдлын тухай хууль	
6	Техникийн ашигласан тос, тосолгооны шингэний хаягдлыг хүлээлгэн өгөх гэрээ байгуулах, аюулгүй түр хадгалах	Аюултай хог хаягдлыг түр хадгалах цэгт				

ДОРНОГОВЬ АЙМГИЙН САЙНШАНД СУМЫН НУТАГТ БАЙРЛАХ “ТӨМӨР ЗАМ БОЛОН
АВТО ТЭЭВРИЙН АЧИЛТ, БУУЛГАЛТЫН ТАЛБАЙ” ТӨСЛИЙН 2024 ОНЫ БАЙГАЛЬ
ОРЧНЫ МЕНЕЖМЕНТИЙН ТӨЛӨВЛӨГӨӨ

Зураг 29. Гадаа байрлуулах хогийн савны жишээ

**ДОРНОГОВЬ АЙМГИЙН САЙНШАНД СУМЫН НУТАГТ БАЙРЛАХ “ТӨМӨР ЗАМ БОЛОН
АВТО ТЭЭВРИЙН АЧИЛТ, БУУЛГАЛТЫН ТАЛБАЙ” ТӨСЛИЙН 2024 ОНЫ БАЙГАЛЬ
ОРЧНЫ МЕНЕЖМЕНТИЙН ТӨЛӨВЛӨГӨӨ**

АРАВ. ОРЧНЫ ХЯНАЛТ ШИНЖИЛГЭЭНИЙ ХӨТӨЛБӨР

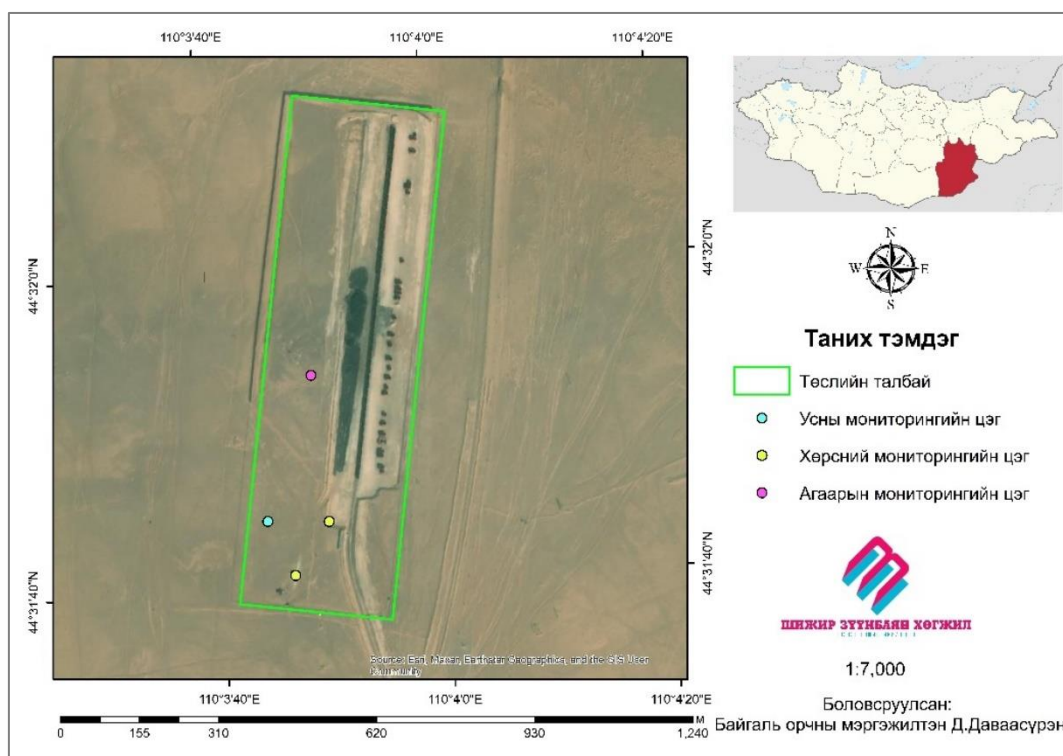
Байгаль орчны нөлөөллийн нарийвчилсан үнэлгээний тайланд тусгагдсан мониторингийн цэгүүдэд үндэслэн 2024 оны мониторинг хийх цэг, үзүүлэлтүүдийг дараах байдлаар сонгон авав.

Хүснэгт 14. Орчны хяналт шинжилгээний цэгүүдийн байршил

Цэгийн дугаар	Байршил	Солбицол*	
		X	Y
Агаар 1	Төслийн талбайд	110° 03' 48.47''	44° 31' 53.20''
Хөрс 1	Авто зогсоол	110° 03' 49.09''	44° 31' 43.94''
Хөрс 2	Ахуйн шингэн хаягдлын худгийн ойролцоо	110° 03' 46.04''	44° 03' 40.92''
Ус	Оффис	110° 03' 43.48''	44° 31' 44.28''

Тайлбар: *-Солбицолын тогтолцоо WGS84 UTM Zone49

Дорноговь аймгийн Сайншанд сум, Зүүнбаянд байрлах ачилт буулгалтын талбайн байгаль орчны хяналт шинжилгээний хөтөлбөрийн мониторингийн цэгийн байршлыг дараах зургаар харууллаа.

Зураг 30. Мониторингийн цэгүүдийн байршил

**ДОРНОГОВЬ АЙМГИЙН САЙНШАНД СУМЫН НУТАГТ БАЙРЛАХ “ТӨМӨР ЗАМ БОЛОН АВТО ТЭЭВРИЙН АЧИЛТ, БУУЛГАЛТЫН ТАЛБАЙ”
ТӨСЛИЙН 2024 ОНЫ БАЙГАЛЬ ОРЧНЫ МЕНЕЖМЕНТИЙН ТӨЛӨВЛӨГӨӨ**

Хүснэгт 15. Орчны хяналт шинжилгээний хөтөлбөр

Хяналт шинжилгээ хийх үзүүлэлтүүд	Байршил	Хугацаа ба давтамж	Хяналт шинжилгээний ажлын хэмжээ	Нэгжийн өртөг, төг	Нийт зардал, төг/жил	Баримтлах стандарт ба арга, аргачлал	Дээд доод хязгаар
Агаарын бохирдлыг хянах							
Тоос: PM2.5, PM10, Нийт тоос Утааны хий: Хүхэрлэг хий, Азотын давхар исэл	Ачилт буулгалтын талбайд	Жилд 2 удаа	Түгээмэл тархалттай бохирдуулагчид	54,500	109,000	MNS4585: 2016	20 минутын дундаж: Нийт тоос-150 мкг/м ³ PM2.5-50 мкг/м ³ PM10-100 мкг/м ³ SO ₂ -50 мкг/м ³ NO ₂ -50 мкг/м ³
Усны бохирдлыг хянах							
Усны ерөнхий үзүүлэлт: рН, температур, өнгө, хатуулаг, биологийн болон химийн хэрэгцээт хүчил төрөгч, Анионууд, Катионууд, нянгийн бохирдол	Унд ахуйн хэрэглээний уснаас	Улиралд 1 удаа /жилд 4 удаа/	Усны ерөнхий үзүүлэлт, нян	60,500	242,000	MNS 0900: 2018 MNS 6148: 2008	рН-6.5 – 8.5 NH ₄ - 3.0 мгN/л NO ₂ – 1 мг/л NO ₃ - 50 мг/л PO ₄ – 3.5 мг/л Cl – 350 мг/л F – 1.5 мг/л SO ₄ -500 мг/л Mn-0.1 мг/л
	Ахуйн бохир усны худаг	Жилд 2 удаа	Усны ерөнхий химийн үзүүлэлтүүд	68,500	137,000		
Хөрсний бохирдлыг хянах							
Ерөнхий: Чийг, хуурай үлдэгдэл, рН, ялзмаг, Хүнд металл: (Cu, Zn, Cd, Pb, As, Sn) Нянгийн бохирдол	Авто зогсоол болон ахуйн бохир усны худгийн ойролцоо	Жилд 2 удаа	Ерөнхий, агрохимийн үзүүлэлтүүд	68,500	274,000	MNS 5850:2019 MNS ISO 11074-1:2001 MNS ISO 11074-2:2001 MNS 5546 :	Pb-100 мг/кг Cd-3 мг/кг As-6 мг/кг Cu-100 мг/кг Zn-300 мг/кг
				45,000	180,000		

**ДОРНОГОВЬ АЙМГИЙН САЙНШАНД СУМЫН НУТАГТ БАЙРЛАХ “ТӨМӨР ЗАМ БОЛОН АВТО ТЭЭВРИЙН АЧИЛТ, БУУЛГАЛТЫН ТАЛБАЙ”
ТӨСЛИЙН 2024 ОНЫ БАЙГАЛЬ ОРЧНЫ МЕНЕЖМЕНТИЙН ТӨЛӨВЛӨГӨӨ**

Хяналт шинжилгээ хийх үзүүлэлтүүд	Байршил	Хугацаа ба давтамж	Хяналт шинжилгээний ажлын хэмжээ	Нэгжийн өртөг, төг	Нийт зардал, төг/жил	Баримтлах стандарт ба арга, аргачлал	Дээд доод хязгаар
		Жилд 2 удаа	хүнд металл, нянгийн бохирдол	100,000	200,000	2005	Сп-25 Илрэхгүй
Хэмжилт дээжлэлт гүйцэтгэх инженерийн томилолт		Жилд 2 удаа	Агаарын шинжилгээний инженер	Томилолтын зардлын дүнгээр 100,000*2=200,000			-
Орчны хяналт шинжилгээний нэг жилийн зардлын дүн, төгрөг:							1,342,000

**ДОРНОГОВЬ АЙМГИЙН САЙНШАНД СУМЫН НУТАГТ БАЙРЛАХ “ТӨМӨР ЗАМ БОЛОН
АВТО ТЭЭВРИЙН АЧИЛТ, БУУЛГАЛТЫН ТАЛБАЙ” ТӨСЛИЙН 2024 ОНЫ БАЙГАЛЬ
ОРЧНЫ МЕНЕЖМЕНТИЙН ТӨЛӨВЛӨГӨӨ**

АРВАН НЭГ. УДИРДЛАГА ЗОХИОН БАЙГУУЛАЛТЫН ТӨЛӨВЛӨГӨӨ

Төсөл хэрэгжүүлэгч нь төслийн үйл ажиллагааны туршид байгаль орчинд хамгийн бага сөрөг нөлөөтэйгөөр үйл ажиллагаа явуулах үүрэг хүлээж, төслөөс үзүүлж байгаа сөрөг нөлөөллүүдийг бууруулах, арилгах, байгаль орчныг хамгаалах арга хэмжээ авч ажиллах боловч төслийн удирдлагын хэмжээнд анхаарч хэрэгжүүлэх арга хэмжээнүүд байна. 2024 онд байгаль орчныг хамгаалах талаар дараах арга хэмжээг авч хэрэгжүүлнэ.

Хүснэгт 16. Удирдлага зохион байгуулалтын хүрээнд хэрэгжүүлэх арга хэмжээ

№	Хэрэгжүүлэх арга хэмжээ	Зардал, төгрөг	Хариуцсан албан тушаалтан
1	Ажилчдыг эрүүл мэндийн үзлэгт тогтмол хамруулах	1,200,000	“Шижир зүүнбаян хөгжил” ХХК
2	Ажилчдыг хөдөлмөр хамгааллын хувцас, хэрэгсэлээр хангах,	1,600,000	
3	Газрын төлөв байдал, чанарын улсын хянан баталгааг мэргэжлийн байгууллагаар хийлгэх	3,500,000	“Шижир зүүнбаян хөгжил” ХХК, Байгаль орчны мэргэжилтэн
4	БОМТ-д тусгасан байгаль орчныг хамгаалах төлөвлөгөө, орчны хяналт шинжилгээний хөтөлбөрийг хэрэгжүүлэх ажлыг тодорхой албан тушаалтанд хариуцуулан үйл ажиллагааг зохион байгуулах, мөрдөж ажиллах	-	“Шижир зүүнбаян хөгжил” ХХК-ийн удирдлага
5	2024 оны БОМТ-д тусгасан төлөвлөгөөт ажлуудаа тухайн ондоо хийж гүйцэтгэсэний дараа биелэлтийн тайланг боловсруулан 11-р сард багтаан орон нутгаас томилогдсон ажлын хэсгээр холбогдох байгууллагад тогтоосон хугацаанд нь дүгнүүлэх	-	“Шижир зүүнбаян хөгжил” ХХК, Байгаль орчны мэргэжилтэн
6	Монгол Улсын Ерөнхийлөгчийн санаачлагаар зохион байгуулагдах “Тэрбум мод үндэсний хөдөлгөөн”-ийг хэрэгжүүлэх ажлыг гүйцэтгэх, орон нутагтай хамтран ажиллах	-	“Шижир зүүнбаян хөгжил” ХХК-ийн удирдлага
7	ХАБЭА дүрмийн дагуу үзлэг, шалгалтыг тогтмолжуулж илэрсэн зөрчлийг тухай бүр арилгах ажлыг зохион байгуулах	-	“Шижир зүүнбаян хөгжил” ХХК-ийн удирдлага, ХАБЭА-н алба
8	Байгаль орчныг хамгаалах талаар холбогдох сум, орон нутгийн байгаль орчны алба, байгаль хамгаалагч нартай харилцан холбоотой ажиллах	-	“Шижир зүүнбаян хөгжил” ХХК-ийн удирдлага, байгаль орчны мэргэжилтэн
9	Гэнэтийн осол аваар, гал түймэр, усны аюул мэтийн гэнэтийн ослоос урьдчилан сэргийлэх, осол гарсан тохиолдолд шуурхай хэрэгжүүлэх арга хэмжээг зохион байгуулах талаар сургалт, судалгааны ажлыг зохион байгуулах	500,000	“Шижир зүүнбаян хөгжил” ХХК-ийн удирдлага, ХАБЭА-н алба
10	Төсөл хэрэгжих орон нутгийн удирдлагатай нийгмийн хариуцлагын хүрээнд хамтран ажиллах	-	“Шижир зүүнбаян хөгжил” ХХК-ийн удирдлага
Удирдлага зохион байгуулалтын зардал			6,300,000

**ДОРНОГОВЬ АЙМГИЙН САЙНШАНД СУМЫН НУТАГТ БАЙРЛАХ “ТӨМӨР ЗАМ БОЛОН
АВТО ТЭЭВРИЙН АЧИЛТ, БУУЛГАЛТЫН ТАЛБАЙ” ТӨСЛИЙН 2024 ОНЫ БАЙГАЛЬ
ОРЧНЫ МЕНЕЖМЕНТИЙН ТӨЛӨВЛӨГӨӨ**

**АРВАН ХОЁР. 2024 ОНЫ БАЙГАЛЬ ОРЧНЫ МЕНЕЖМЕНТИЙН ТӨЛӨВЛӨГӨӨНИЙ
ХЭРЭГЖИЛТИЙГ ОРОЛЦОГЧ, СОНИРХОГЧ ТАЛУУДАД ТАЙЛАГНАХ
ТӨЛӨВЛӨГӨӨ**

Дорноговь аймгийн Сайншанд сумын нутаг дэвсгэрт хэрэгжиж байгаа “Төмөр зам болон авто тээврийн ачилт буулгалтын талбай” төсөл нь жил бүр БОМТ-ний хэрэгжилтийн талаар БОАЖЯ-д тайланг цахимаар хүргүүлэх ба байгаль орчны хяналтын улсын байцаагч, орон нутгийн байцаагч, бүх шатны Засаг дарга, байгаль орчны төрийн бус байгууллагад тухайн жилийн байгаль орчны менежментийн төлөвлөгөөний хэрэгжилтийн тайланг жил тутамд хүргүүлнэ.

Хүснэгт 17. БОМТ, түүний хэрэгжилтийг оролцогч, сонирхогч талуудад тайлагнах, хэлэлцүүлэх хуваарь

БОМТ, түүний хэрэгжилтийг тайлагнах, хэлэлцүүлэх байгууллагууд	Тайлагнах, хэлэлцүүлэх хэлбэр	Мэдээний агуулга	Хугацааны тов	Хэлэлцүүлгээр санал авах чиглэл	Зохион байгуулах, тайлагнах хэлбэр	Зардал, мян.төг
Дорноговь аймгийн байгаль орчин, аялал жуулчлалын газар	БОМТ тайланг төлөвлөгөөнд тусгасан арга хэмжээний дагуу гаргаж, танилцуулах	Байгаль орчны менежментийн төлөвлөгөөний хэрэгжилтийн тухай	2024 оны 11-р сарын 1-ний дотор	Байгаль орчны менежментийн төлөвлөгөөний хэрэгжилтийг тайлагнаж, дүгнэлт гаргуулах	Цахим хэлбэрээр, хэвлэмэл хэлбэрээр	100,0
Төрийн захиргааны төв байгууллага /Байгаль орчин аялал жуулчлалын яам/	БОМТ тайланг төлөвлөгөөнд тусгасан арга хэмжээний дагуу гаргаж, танилцуулах	Байгаль орчны менежментийн төлөвлөгөөний хэрэгжилтийн тухай	2024 оны 11-р сарын 1-ний дотор	Байгаль орчны менежментийн төлөвлөгөөний хэрэгжилтийг тайлагнаж, дүгнэлт гаргуулах	Цахим хэлбэрээр Байгаль орчны мэдээллийн санд оруулах	100,0

**ДОРНОГОВЬ АЙМГИЙН САЙНШАНД СУМЫН НУТАГТ БАЙРЛАХ “ТӨМӨР ЗАМ БОЛОН
АВТО ТЭЭВРИЙН АЧИЛТ, БУУЛГАЛТЫН ТАЛБАЙ” ТӨСЛИЙН 2024 ОНЫ БАЙГАЛЬ
ОРЧНЫ МЕНЕЖМЕНТИЙН ТӨЛӨВЛӨГӨӨ**

**БАЙГАЛЬ ОРЧНЫГ ХАМГААЛАХ МЕНЕЖМЕНТИЙН ТӨЛӨВЛӨГӨӨНИЙ НИЙТ
ЗАРДАЛ**

Байгаль орчны менежментийн төлөвлөгөөний 2024 оны нийт зардал 37,932,000 (гучин долоон сая есөн зуун гучин хоёр мянган) төгрөг болно.

Хүснэгт 18. БОМТ-ний нийт зардал, мян.төг

№	Зардлын хэлбэр	Зардал, төгрөг
1	Сөрөг нөлөөллийг бууруулах арга хэмжээний зардал	Үйл ажиллагааны зардлаар
2	Орчны тохижилт, нөхөн сэргээлтийн төлөвлөгөө	25,000,000 /+Мэргэжлийн байгууллагын гэрээний үнийн дүнгээр/
3	Түүх соёлын өвийг хамгаалах арга хэмжээний төлөвлөгөө	-
4	Осол, эрсдлийн менежментийн төлөвлөгөөний зардал	1,500,000
5	Хог хаягдлын менежментийн төлөвлөгөөний зардал	3,590,000
6	Орчны хяналт шинжилгээний зардал	1,342,000
7	Удирдлага зохион байгуулалтын төлөвлөгөөний зардал	6,300,000
8	БОМТ, түүний хэрэгжилтийг оролцогч, сонирхогч талуудад тайлагнах	200,000
Нийт		37,932,000

ХАВСРАЛТ

- Аж ахуй нэгжийн улсын бүртгэлийн гэрчилгээ
- Гаалийн хяналтын бүс тогтоох тухай Гаалийн ерөнхий газрын тушаал
- Газрын кадастрын зураг
- Газар эзэмших эрхийн гэрчилгээ
- Газар эзэмшүүлэх гэрээ

ДОРНОГОВЬ АЙМГИЙН САЙНШАНД СУМЫН НУТАГТ БАЙРЛАХ “ТӨМӨР ЗАМ БОЛОН
АВТО ТЭЭВРИЙН АЧИЛТ, БУУЛГАЛТЫН ТАЛБАЙ” ТӨСЛИЙН 2024 ОНЫ БАЙГАЛЬ
ОРЧНЫ МЕНЕЖМЕНТИЙН ТӨЛӨВЛӨГӨӨ

МОНГОЛ УЛС
ХУУЛИЙН ЭТГЭЭДИЙН
УЛСЫН БҮРТГЭЛИЙН ГЭРЧИЛГЭЭ
000296304

2021.06.11 / Бүртгэсэн он, сар, өдөр /

9011859210 / Хувийн хэргийн дугаар /

3323374 / Регистрийн дугаар /

Шижир зүүнбаян хөгжил / Хуулийн этгээдийн нэр, харуцлагын хэлбэр /

Хязгаарлагдмал хариуцлагатай компани

Дүрэм / Үүсгэн байгуулах баримт бичиг /

Шийдвэр / шийдвэрийн нэр /

01 / дугаар /

2021.06.07 / он, сар, өдөр /

49230 Автоматцаар ачаа тээвэрлэх / Код /

72100 Уул уурхайн чиглэлээр зөвлөгөө өгөх

46100 Төлбөр эсвэл гэрээний үндсэн дээр хийгдэх бөөний худалдаа

52290 Агуулахын болон тээврийн туслах үйл ажиллагаа / Үйл ажиллагааны чиглэл /

МОНГОЛ УЛС

2023.12.15

... он ... сар ... өдөр Бүртгэлийн № ...

Нийслэлийн тойргийн нотариатч
Ч.Отгонбаяр би энэ хуулбарын
үнэн зөвийг гэрчлэв.

Хугацаагүй / хугацаа /

2 Нотариатч 7,117,549.90 / Хөрөнгийн Хамжсан Мянган Төгрөгөөр /

Дорноговь, Сайншанд, 4-р баг, 19-20-р байрны дунд, 129-55, Утас1: 88101808, Утас2: , Факс: / хуулийн этгээдийн албан ёсны хаяг /

ХУУЛИЙН ЭТГЭЭДИЙН УЛСЫН БҮРТГЭЛИЙН ГАЗАР / Бүртгэсэн байгууллагын нэр /

УЛСЫН БҮРТГЭГЧ / тэмдэг /

О.ШИЖИРТУЯА / гарын үсэг /

Гэрчилгээ дахин олгосон 2023 он 12 сар 15 өдөр

**ДОРНОГОВЬ АЙМГИЙН САЙНШАНД СУМЫН НУТАГТ БАЙРЛАХ “ТӨМӨР ЗАМ БОЛОН
АВТО ТЭЭВРИЙН АЧИЛТ, БУУЛГАЛТЫН ТАЛБАЙ” ТӨСЛИЙН 2024 ОНЫ БАЙГАЛЬ
ОРЧНЫ МЕНЕЖМЕНТИЙН ТӨЛӨВЛӨГӨӨ**

Хуулийн этгээдийн үүсгэн байгуулах баримт бичигт оруулсан нэмэлт өөрчлөлтийн бүртгэл

Д/д	Нэмэлт өөрчлөлтийн агуулга	Бүртгэсэн	
		Огноо	Ажилтан тэмдэг
1	Шараа овогтой Нэргүй-а Гүйцэтгэх захирал-р сонгосон(томилсон)-Ыг бүртгэв.	2023.05.04	
2	Дахин гэрчилгээ олгов.	2023.12.15	

Энэхүү гэрчилгээг хуурамчаар үйлдсэн этгээдэд Монгол Улсын хуулийн дагуу хариуцлага хүлээлгэнэ. Улсын бүртгэлийн гэрчилгээ засвартай бол хүчингүй.

000296304

ДОРНОГОВЬ АЙМГИЙН САЙНШАНД СУМЫН НУТАГТ БАЙРЛАХ “ТӨМӨР ЗАМ БОЛОН
АВТО ТЭЭВРИЙН АЧИЛТ, БУУЛГАЛТЫН ТАЛБАЙ” ТӨСЛИЙН 2024 ОНЫ БАЙГАЛЬ
ОРЧНЫ МЕНЕЖМЕНТИЙН ТӨЛӨВЛӨГӨӨ

ГААЛИЙН ЕРӨНХИЙ ГАЗРЫН ДАРГЫН
ТУШААЛ

2022 оны 09 сарын 08 өдөр

Дугаар А/159

Улаанбаатар хот

“Шижир зүүнбаян хөгжил” ХХК-ийн гаалийн
хяналтын бүс тогтоох тухай

Засгийн газрын агентлагийн эрх зүйн байдлын тухай хуулийн 8 дугаар зүйлийн 8.4 дэх хэсэг, Гаалийн тухай хуулийн 236 дугаар зүйлийн 236.1 дэх хэсэг, 271¹ дүгээр зүйлийн 271¹.1.1, 271¹.1.9, 271¹.1.17 дахь заалт, Гаалийн ерөнхий газрын 2019 оны А/294 дүгээр тушаалын хавсралтаар батлагдсан “Гаалийн хяналтын бүсийн журам”-ын 1 дүгээр зүйлийн 1.2 дахь хэсэг, Мэргэжлийн зөвлөлийн хуралдааны 2022 оны 09 дүгээр сарын 05-ны өдрийн 04/05 дугаартай шийдвэрийг тус тус үндэслэн ТУШААХ нь:

1. “Шижир зүүнбаян хөгжил” ХХК -ийн Дорноговь аймаг, Сайншанд сум, 5 дугаар баг, төмөр замын гармын баруун хойно байрлалтай, 4410090825 гэрчилгээний дугаар бүхий 30 га талбайг уул уурхайн эрдэст бүтээгдэхүүн ачиж, буулгах зориулалттай гаалийн хяналтын бүсээр 3 жилийн хугацаагаар тогтоосугай.

2. Энэ тушаал гарсантай холбогдуулан Гаалийн ерөнхий газрын даргын 2016 оны А/82 дугаар тушаалын 4 дүгээр хавсралтаар батлагдсан “Гаалийн хилээр нэвтрүүлэх барааны мэдүүлгийг нөхөн бичих заавар”-ын 4 дүгээр хавсралтад “Шижир зүүнбаян хөгжил- 311036 “ гэж нэмсүгэй.

3. “Шижир зүүнбаян хөгжил” ХХК-тай гэрээ байгуулан, Гаалийн тухай хууль болон холбогдох журмын хэрэгжилтийг ханган, хяналт тавьж ажиллахыг Сайншанд дахь гаалийн газар /А.Оргил/-т үүрэг болгосугай.

4. Тушаалын биелэлтэд хяналт тавьж ажиллахыг Гаалийн хяналт, шалгалтын газар /Б.Даваасүрэн/-т, Мэдээллийн технологийн төв /Б.Ганзориг/-д даалгасугай.

ДАРГА

БАСРАЛТ

1439501 2355

**ДОРНОГОВЬ АЙМГИЙН САЙНШАНД СУМЫН НУТАГТ БАЙРЛАХ “ТӨМӨР ЗАМ БОЛОН
АВТО ТЭЭВРИЙН АЧИЛТ, БУУЛГАЛТЫН ТАЛБАЙ” ТӨСЛИЙН 2024 ОНЫ БАЙГАЛЬ
ОРЧНЫ МЕНЕЖМЕНТИЙН ТӨЛӨВЛӨГӨӨ**

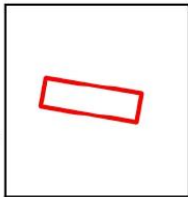
Дорноговь аймгийн Газрын харилцаа, барилга, хот байгуулалтын газар

Нэгж талбарын дугаар: 4410091646 Эрхийн төрөл: эзэмших
Регистрийн дугаар: 3323374 Хуулийн этгээдийн нэр: Шижир зүүнбаян хөгжил

ХАЯГ: Аймаг/Хот: Дорноговь Сум/Дүүрэг: Сайншанд Баг/Хороо: 5-р баг Кадастрын муж: 0100

Гудамж: Төмөр замын гармын баруун хойно Тоот:

Орчны тойм

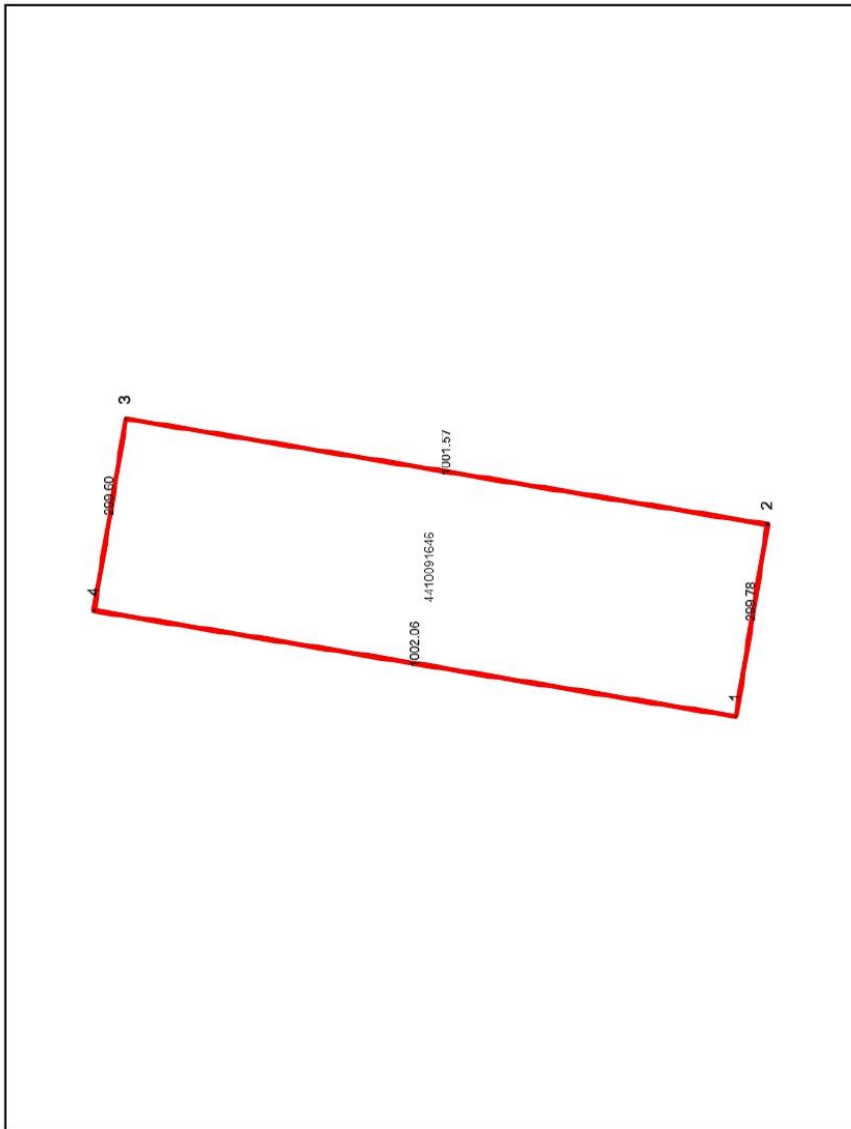

Координатын систем:
WGS84/UTM 49N
EPSG: 32649

Нэгж талбар Масштаб = 1: 54168

№	X	Y	Урт
1	425573.31	4931884.39	1002.06
2	425398.95	4930899.66	299.78
3	425694.59	4930847.85	1001.57
4	425868.70	4931832.13	299.60

Барилга
№ X Y Урт Дугаар Талбай

Талбайн хэмжээ: 300000 квадрат метр

Энэхүү кадастрын зураг нь газар эзэмших, ашиглах эрхийн гэрчилгээ болон гэрээний хамт хүчин төгөлдөр болно.

www.egazar.gov.mn

Хэвлэсэн огноо: 2022-02-22

Зургийн масштаб = 1:7810 (1 сантиметрт 78.1 метр багтана)

МОНГОЛ УЛС

АЖ АХУЙН НЭГЖИЙН ГАЗАР ЭЗЭМШИХ ЭРХИЙН

ГЭРЧИЛГЭЭ

Дугаар: 0000040163

Шижир зүүн баян хөгжил ХХК

3323374

(аж ахуйн нэгж, байгууллагын нэр)

(регистрийн дугаар)

Аймгийн Засаг даргын захирамж 20 22 оны 01 сарын 28 өдрийн А/81/ тоот
(шийдвэр гаргагч)

шийдвэрийг үндэслэн

Дорноговь

Сайншанд

5-р баг

(аймаг, нийслэл)

(сум, дүүрэг)

(баг, хороо)

Төмөр замын гармын баруун хойно

хаягт

(гудамжны нэр)

(хашааны дугаар)

байрлах, нэгж талбарын 4410091646 дугаар бүхий 300000 м.кв газрыг

Худалдаа, нийтийн үйлчилгээний газар, төв, цогцолбор

зориулалтаар

14 жилийн хугацаатай эзэмшүүлж, эрхийн улсын бүртгэлийн

дугаарт бүртгэж гэрчилгээ олгов.

Энэхүү гэрчилгээ хүчинтэй эсэхийг QR кодыг уншуулж шалгах
бөгөөд гэрчилгээнд агуулагдаж буй мэдээллийг харах боломжтой.

Хэвлэсэн огноо: 2022-02-22

ДОРНОГОВЬ АЙМГИЙН САЙНШАНД СУМЫН НУТАГТ БАЙРЛАХ “ТӨМӨР ЗАМ БОЛОН
АВТО ТЭЭВРИЙН АЧИЛТ, БУУЛГАЛТЫН ТАЛБАЙ” ТӨСЛИЙН 2024 ОНЫ БАЙГАЛЬ
ОРЧНЫ МЕНЕЖМЕНТИЙН ТӨЛӨВЛӨГӨӨ

ГАЗАР ЭЗЭМШИХ ЭРХИЙН ГЭРЧИЛГЭЭНИЙ ТЭМДЭГЛЭЛ

Д/д	Нэмэлт өөрчлөлтийн агуулга	Бүртгэсэн	
		Огноо	Ажилтан, тамга
1			

Энэхүү гэрчилгээг хуурамчаар үйлдсэн этгээдэд Монгол Улсын хуулийн дагуу хариуцлага хүлээлгэнэ. Газар эзэмших эрхийн гэрчилгээ засвартай бол хүчингүй.

ДОРНОГОВЬ АЙМГИЙН САЙНШАНД СУМЫН НУТАГТ БАЙРЛАХ “ТӨМӨР ЗАМ БОЛОН
АВТО ТЭЭВРИЙН АЧИЛТ, БУУЛГАЛТЫН ТАЛБАЙ” ТӨСЛИЙН 2024 ОНЫ БАЙГАЛЬ
ОРЧНЫ МЕНЕЖМЕНТИЙН ТӨЛӨВЛӨГӨӨ

Нэгж талбарын дугаар: **4410091646**
Улсын бүртгэлийн дугаар: **Э-0713002159**
Гэрчилгээний дугаар: **0000040163**

ИРГЭН, ХУУЛИЙН ЭТГЭЭДЭД ГАЗАР
ЭЗЭМШҮҮЛЭХ ГЭРЭЭ

2022 оны 3 сарын 3 өдөр

№ 04401-2022/00214

Дорноговь аймаг/хот Сайншанд
сум/дүүрэг

Нэг. Нийтлэг үндэслэл

Монгол Улсын Газрын тухай хууль, Дорноговь аймаг /нийслэл/-ийн Сайншанд дүүрэг /сум/-ын Засаг даргын **2022** оны **01** сарын **28**-ны өдрийн **04401-А/81/2022** тоот шийдвэрийг үндэслэн газар эзэмшүүлэгчийг төлөөлж, Дорноговь аймаг/хотын Сайншанд сум/дүүргийн Газрын алба, газар эзэмшигчийг төлөөлж **Шижир зүүн баян хөгжил ХХК-ны Захирал Дашзэвэг овогтой Нацагдорж**нар энэхүү гэрээг байгуулав.

Хоёр. Гэрээний нөхцөл

2.1. Газар эзэмшигчид олгосон газрын нийт хэмжээ

300000 м2

Үүнээс:

Нэгж талбарын тодорхой хэсгийг эзэмших зориулалт

Худалдаа, нийтийн үйлчилгээний газар, төв, цогцолбор

Тухайн зориулалтаар эзэмших газрын хэмжээ

300000 м2

Газар эзэмших хугацаа

14 жил

2.2. Газар эзэмших эрхийг улсын бүртгэлд бүртгэгдсэн буюу Улсын бүртгэлийн ерөнхий хуулийн 9.11-д заасан дундын мэдээллийн санд улсын бүртгэлийн дугаарыг оруулсан өдрөөс эхлэн хуульд заасны дагуу газрын төлбөрийг тооцож ногдуулна.

2.3. Газрын төлбөрийг нэхэмжлэхийн дагуу Татварын албанд тушаана. Газрын төлбөр төлөгч жилийн төлбөрийг тэнцүү хэмжээгээр хуваан улиралд ногдох төлбөрийг дараа сарын 20-ны өдрийн дотор төлөх бөгөөд дараа улирлуудын төлбөрийг урьдчилан төлж болно.

2.4. Эрх бүхий байгууллагын шийдвэрээр газрын суурь үнэлгээ, газрын үнэлгээний тойрог, зэрэглэл, бүс, газар эзэмших, ашиглах зориулалтын итгэлцүүр, төлбөрийн хувь, хэмжээ өөрчлөгдсөн тухай бүр уг өөрчлөлттэй холбогдуулан газрын төлбөрийг 30 хоногийн дотор шинэчлэн ногдуулна.

Гурав. Газар эзэмшигчийн эрх

3.1. Гэрээнд заасан зориулалтын дагуу уг газрыг эзэмших, ашиглах;

3.2. Газрын төлөв байдал, чанарын улсын хянан баталгааг газар өмчлөгчөөс гаргуулж авах;

3.3. Газарт учирсан хохирлыг гэм буруутай этгээдээр тогтоосон журмын дагуу нөхөн төлүүлэх;

3.4. Газар эзэмшүүлэх тухай шийдвэр гаргасан этгээдийн зөвшөөрөлтэйгээр эрхийн гэрчилгээгээ бусдад шилжүүлэх, барьцаалах;

3.5. Газар эзэмшигч нь газар эзэмшүүлэх тухай шийдвэр гаргасан этгээдийн зөвшөөрөлтэйгээр тухайн газраа бүгдийг нь буюу зарим хэсгийг бусдад ашиглуулж болно.

3.6. Газрын тухай хууль тогтоомж, газар эзэмших гэрээнд заасан үүргээ зохих ёсоор биелүүлж ирсэн бол эрхийн гэрчилгээний хугацаа дуусахад уг газрыг үргэлжлүүлэн эзэмшихээр эрхийн гэрчилгээний хугацааг сунгуулах /Эрхийн гэрчилгээний хүчин төгөлдөр байх хугацаа дуусахаас 30-аас доошгүй хоногийн өмнө эзэмшигч нь хугацаа сунгуулах тухай хүсэлтээ тухайн шатны Засаг даргад гаргах/;

3.7. Газар эзэмших эрхийн гэрчилгээ хүчингүй болсон тохиолдолд эрхийн гэрчилгээг хүчингүй болгосон Засаг даргын шийдвэрийг эрхийн гэрчилгээ эзэмшигч болон барьцаанд авсан этгээд нь

хууль бус гэж үзвэл тухайн шийдвэр гарсан өдрөөс хойш ажлын 10 өдрийн дотор шүүхэд гомдол гаргах эрхтэй.

Дөрөв. Газар эзэмшигчийн үүрэг

- 4.1. Газар эзэмших гэрээнд заасан нөхцөл, болзлыг биелүүлэх;
- 4.2. Газрыг үр ашигтай, зохистой ашиглах, хамгаалах, байгаль орчныг хамгаалах тухай хууль тогтоомж болон төрийн эрх бүхий байгууллагаас газар ашиглалттай холбогдуулан тавьсан нийтлэг шаардлагыг биелүүлэх;
- 4.3. Газрын төлөв байдал, чанарын улсын хянан баталгааг тогтоосон журмын дагуу хийлгэж байх/*5 жилд нэг удаа хийлгэнэ.*;
- 4.4. Бусдын газар эзэмшихтэй холбогдсон эрх, хууль ёсны ашиг сонирхлыг зөрчихгүй байх;
- 4.5. Газрын төлбөрийг газрын ашигт шинж чанарыг ашигласан эсэхээс үл хамааран хуульд заасан хугацаанд нь төлөх;
- 4.6. Төлбөр төлөх үүргээ хугацаандаа гүйцэтгээгүй тохиолдолд гүйцэтгээгүй үүргийн үнийн дүнгийн 0.5 хувиар хэтэрсэн хоног тутамд алданги төлөх;
- 4.7. Эзэмшлийн газраа бүхэлд нь буюу зарим хэсгийг бусдад ашиглуулах бол эрх бүхий Засаг даргаас зөвшөөрөл авч, энэ тухай улсын бүртгэлд бүртгүүлэх;
- 4.8. Газар эзэмшүүлэгчээс газрын эзэмшил ашиглалттай холбогдуулан тавьсан шаардлагыг цаг тухайд нь биелүүлэх;
- 4.9. Кадастрын зураглал гүйцэтгэх эрх бүхий аж ахуйн нэгж, байгууллага, иргэнийг өөрийн эдлэн газартаа саадгүй нэвтрүүлж, ажиллах, мэдээлэл авах боломжоор хангах
- 4.10. Өөрийн эдлэн газрын хилийн эргэлтийн цэгүүдийг газар дээр нь тэмдэглэсэн тэмдэгтийг хамгаалалтандаа авч, бүрэн бүтэн байдлыг хариуцах
- 4.11. Байгаль орчинд нөлөөлөх байдлын үнэлгээгээр тавигдсан шаардлагыг биелүүлэх
- 4.12. Эдлэн газрын эргэлтийн цэгүүдийг хөдөлгөсөн, нүүлгэн шилжүүлсэн, устгахгүй байх
- 4.13. Геодезийн байнгын цэг, тэмдэгт байрлаж байгаа газарт барилга байгууламж барих, газар шорооны ажил хийхдээ сум, дүүргийн Засаг дарга буюу хил хамгаалах ерөнхий газраар уламжлан геодези, зураг зүйн асуудал эрхэлсэн төрийн захиргааны байгууллагаас зөвшөөрөл авна.
- 4.14. Газар эзэмшүүлэх гэрээг дүгнүүлэх
- 4.15. Барилга байгууламжийн төлөвлөлтийн эскиз зургийг сум болон аймгийн ерөнхий архитектороор батлуулах
- 4.16. Барилга байгууламжийн зураг төсөл нь хот, тосгоны батлагдсан ерөнхий төлөвлөгөө, хэсэгчилсэн ерөнхий төлөвлөгөөний шийдлүүд, олгогдсон газрын хэмжээ, зориулалттай уялдсан байх бөгөөд барилгажих талбай нь тухайн газрын 70 хувиас илүүгүй байна.
- 4.17. Барилгын улаан шугам тавихад Газрын харилцаа, барилга, хот байгуулалтын газрын геодези зураг зүйн асуудал хариуцсан мэргэжилтэнг оролцуулан баталгаажуулах
- 4.18. Гэрээний биелэлт тооцсон дүгнэлтээр илэрсэн зөрчлүүдийг заасан хугацаанд арилгах арга хэмжээ авах
- 4.19. Эзэмшил, ашиглалтанд байгаа болон орчны 50м хүртэлх нийтийн эзэмшлийн зам талбай, ногоон байгууламжид тохижилт, арилчилгаа хийх
- 4.20. Холбогдох хууль тогтоомжоор тогтоосон бусад эрх, үүрэг, хариуцлага хүлээх;

Тав. Газар эзэмшүүлэгчийн үүрэг

- 5.1. Газрыг гэрээнд заасан зориулалтын дагуу эзэмшиж байгаа эсэхийг хянах;
- 5.2. Уг газрыг эзэмшүүлэхийн зэрэгцээ дараахь шаардлагыг газар эзэмшигчид тавих эрхтэй. Үүнд:
 - а. Газрыг үр ашигтай, зохистой ашиглах, хамгаалах, байгаль орчныг хамгаалах тухай хууль тогтоомж болон төрийн эрх бүхий байгууллагаас газар ашиглалттай холбогдуулан тавьсан нийтлэг шаардлагыг биелүүлэх
 - б. Эзэмшүүлэхээр олгосон газарт зориулалтын бус барилга байгууламж барих, хүн амын амьдрах орчны чанарт сөрөг нөлөө бүхий үйл ажиллагаа явуулахгүй байх
 - в. Газрыг зориулалтын дагуу эрүүл ахуйн шаардлага хангаж ажиллах
 - г. Хот тосгоны өнгө үзэмж, эрүүл ахуйн нөхцлийг сайжруулах, газрыг хамгаалах, нөхөн сэргээх шаардлагын дагуу эзэмшилд авсан газрын 10-аас доошгүй хувийг ногоон байгууламжтай байлгана.
 - д. Барилгын зургийг эрх бүхий мэргэжлийн байгууллагаар хийж гүйцэтгүүлэх ба барилгын мэргэжлийн байцаагчаар хянуулах

е. Хот байгуулалтын ерөнхий болон хэсэгчилсэн төлөвлөгөөнд өөрчлөлт орсон тохиолдолд газар эзэмших гэрээг цуцлах хүртэл арга хэмжээ авах

5.3. Газрыг гэрээний нөхцөлийн дагуу эзэмшээгүй, энэ талаар тавьсан шаардлагыг биелүүлээгүй буюу Газрын тухай хуулийн 40.1.1-40.1.6 дугаар зүйлд заасан нөхцөл бий болсон тухайлбал:

а. Эрхийн гэрчилгээ эзэмшигч газрын тухай хууль тогтоомж, газар эзэмших гэрээний нөхцөл, болзлыг удаа дараа буюу ноцтой зөрчсөн;

б. Газрыг хүн амын эрүүл мэнд, байгаль хамгаалал, үндэсний аюулгүй байдлын ашиг сонирхолд харшаар ашигласан нь эрх бүхий байгууллагын дүгнэлтээр тогтоогдсон;

в. Шилжүүлж авсан эрхийн гэрчилгээгээ улсын бүртгэлд бүртгүүлж, шинээр гэрээ байгуулаагүй;

г. Байгаль орчинд нөлөөлөх байдлын үнэлгээгээр тавигдсан шаардлагыг биелүүлээгүй; эрхийн гэрчилгээ эзэмшигч газрын төлбөрөө хугацаанд нь бүрэн төлөөгүй;

е. Хүндэтгэн үзэх шалтгаангүйгээр* гэрээнд заасан зориулалтын дагуу тухайн газраа 2 жил дараалан ашиглаагүй* зэрэг тохиолдолд гэрээг хүчингүй болгож, мөн хуулийн 62 дугаар зүйлд зааснаар хохирлыг нөхөн төлөхийг шаардах;

ё. Өмнөх гэрээний биелэлтээр илэрсэн зөрчлийг арилгуулах

5.4. Газар эзэмшүүлэх гэрээг жил бүр дүгнэх;

5.5. Холбогдох хууль тогтоомжоор олгогдсон бусад эрх, үүрэг, харилцаа хүлээх;

Зургаа. Газрын талаарх эд хөрөнгийн эрхийн зарим зохицуулалт

6.1. Газар эзэмшигчийн эзэмшилд байгаа тухайн газар дээрх үл хөдлөх эд хөрөнгийн өмчлөх эрх өөр этгээдэд шилжвэл **газар эзэмших эрх мөн адил шилжих болно** гэж шийдвэрлэнэ.

6.2. Энэхүү гэрээгээр эзэмших газрыг хязгаартай эзэмших эрх бүхий газар ашиглагч байгаа болон ийнхүү ашиглахаар шаардсан бол түүний газар ашиглах нөхцөл, журам нь **газрын тухай хуулийн 48-р зүйлд** заасан нөхцөлийг дагаж мөрдөх болно. Шаардлагатай гэж үзвэл энэхүү гэрээнд хавсаргаж болно.

6.3. Газар эзэмшигчийн газрыг бүхэлд нь буюу зарим хэсгийг гэрээний хугацаа дуусахаас өмнө эрх бүхий байгууллага улсын тусгай хэрэгцээнд нөхөн олговортойгоор солих буюу эргүүлэн авах тухай шийдвэр гаргавал уг шийдвэрийн үндэслэл болсон талуудын урьдчилсан тохиролцоо болон бусад эрхийн актаар зохицуулна.

6.4. Гэрээний талуудын шаардлагатай гэж үзсэн бусад нөхцөл: **Эзэмших эрх бүхий газраа зориулалтын дагуу эзэмшээгүй болон газрын төлбөрөө хугацаанд нь төлж барагдуулаагүй тохиолдолд газар эзэмших эрхийг нь хүчингүй болгох хүртэл арга хэмжээ авч газар дээрх эд хөрөнгийн эрхийн асуудлыг шүүхийн журмаар шийдвэрлэнэ. Мөн зохих зөвшөөрөлгүйгээр газрын хэмжээнд өөрчлөлт оруулсан нөхцөлд газар эзэмших эрхийг цуцлах хүртэл арга хэмжээ авна.**

Жич: “хүндэтгэн үзэх шалтгаангүйгээр ...” гэдгийг гэнэтийн давагдашгүй хүчний эсхүл байгалийн тогтолцооны өөрчлөлтөөс тухайн газарт нь эвдрэл, элэгдэл, цөлжилт бий болсон, бусдын хууль бус үйлдэл зэрэг газар эзэмшигчээс хамаарах шалтгаан байхгүй байсныг ойлгоно.

“... зориулалтын дагуу газраа 2 жил дараалан ашиглаагүй” гэдгийг газар эзэмшүүлэх тухай гэрээ хийгдсэнээс хойш хуанлийн бүтэн 2 жилийн дотор газар эзэмшигч нь тухайн газар дээрээ гэрээнд заасан нөхцөл, болзол, зориулалтын дагуу тодорхой үйлдвэрлэл, үйлчилгээ эрхлээгүй /барилга, байгууламж, зам талбай бариагүй, тариалан эрхлээгүй г. м/ байхыг ойлгоно.

Долоо. Бусад зүйл

7.1. Гэрээ нь газар эзэмшигчид газрыг актаар хүлээлгэн өгч, эрх бүхий Засаг дарга газар эзэмших эрхийн гэрчилгээ олгосон өдрөөс эхлэн хүчин төгөлдөр болж мөрдөгдөнө.

7.2. Газар эзэмшүүлэх гэрээг талууд жил бүр дүгнэх ба газар эзэмшигч гэрээний биелэлтийг жил бүрийн 06-р сарын 25-ны дотор багтаан тайлагнаж, газар эзэмшүүлэгч 07-р сарын 01-ний дотор багтаан дүгнэнэ.

7.3. Газар эзэмшүүлэх гэрээг дүгнүүлээгүй, өмнөх гэрээний биелэлт тооцсон дүгнэлтээр илэрсэн зөрчлүүдийг арилгах арга хэмжээ аваагүй, дахин давтагдсан тохиолдолд Газрын тухай хууль тогтоомжийн дагуу газар эзэмших, эрхийн гэрчилгээг хүчингүй болгох саналыг холбогдох албан тушаалтанд уламжлан шийдвэрлүүлнэ.

7.4. Энэхүү гэрээтэй холбоотой бусад асуудлыг Монгол Улсын холбогдох хууль тогтоомжийн дагуу шийдвэрлэнэ.

**ДОРНОГОВЬ АЙМГИЙН САЙНШАНД СУМЫН НУТАГТ БАЙРЛАХ “ТӨМӨР ЗАМ БОЛОН
АВТО ТЭЭВРИЙН АЧИЛТ, БУУЛГАЛТЫН ТАЛБАЙ” ТӨСЛИЙН 2024 ОНЫ БАЙГАЛЬ
ОРЧНЫ МЕНЕЖМЕНТИЙН ТӨЛӨВЛӨГӨӨ**

7.5. Газар олгох техникийн нөхцөл болон холбогдох мэргэжлийн байгууллагуудын дүгнэлтийн дагуу тухайн газар дээр байрлаж буй инженерийн шугам сүлжээг холбогдох байгууллагаас зөвшөөрөл авсаны үндсэн дээр нүүлгэн шилжүүлэх ба түүнтэй холбогдон гарах зардлыг газар эзэмших эрх авсан байгууллага, аж ахуйн нэгж, иргэн хариуцна.

Гэрээний талуудын албан ёсны хаяг, харилцах утас:

Газар эзэмшүүлэгч;

Утас:

Газар эзэмшигч: **Шижир зүүн баян хөгжил ХХК**
Газрын байршил: **Дорноговь Сайншанд 5-р баг Төмөр замын гармын баруун хойно**
Газар эзэмшигчийн хаяг: **Бөхөг 46**
Регистр / улсын бүртгэл /-ийн дугаар: **/3323374/**
Банк, дансны дугаар: ,
Харилцах утас: **99087158**

Газар эзэмшигч **Шижир зүүн баян хөгжил ХХК** нь гэрээний нөцөлийг Газрын нэгдмэл сангийн удирлагын цахим систем /www.egazar.gov.mn/-д **2022-02-22 10:56:23** цагт зөвшөөрч, баталгаажуулав.

Энэхүү гэрээний нэг хувийг **4410091646** дугаар бүхий нэгж талбарын хувийн хэрэгт хадгалав.

ДОРНОГОВЬ АЙМГИЙН САЙНШАНД СУМЫН НУТАГТ БАЙРЛАХ “ТӨМӨР ЗАМ БОЛОН
АВТО ТЭЭВРИЙН АЧИЛТ, БУУЛГАЛТЫН ТАЛБАЙ” ТӨСЛИЙН 2024 ОНЫ БАЙГАЛЬ
ОРЧНЫ МЕНЕЖМЕНТИЙН ТӨЛӨВЛӨГӨӨ
